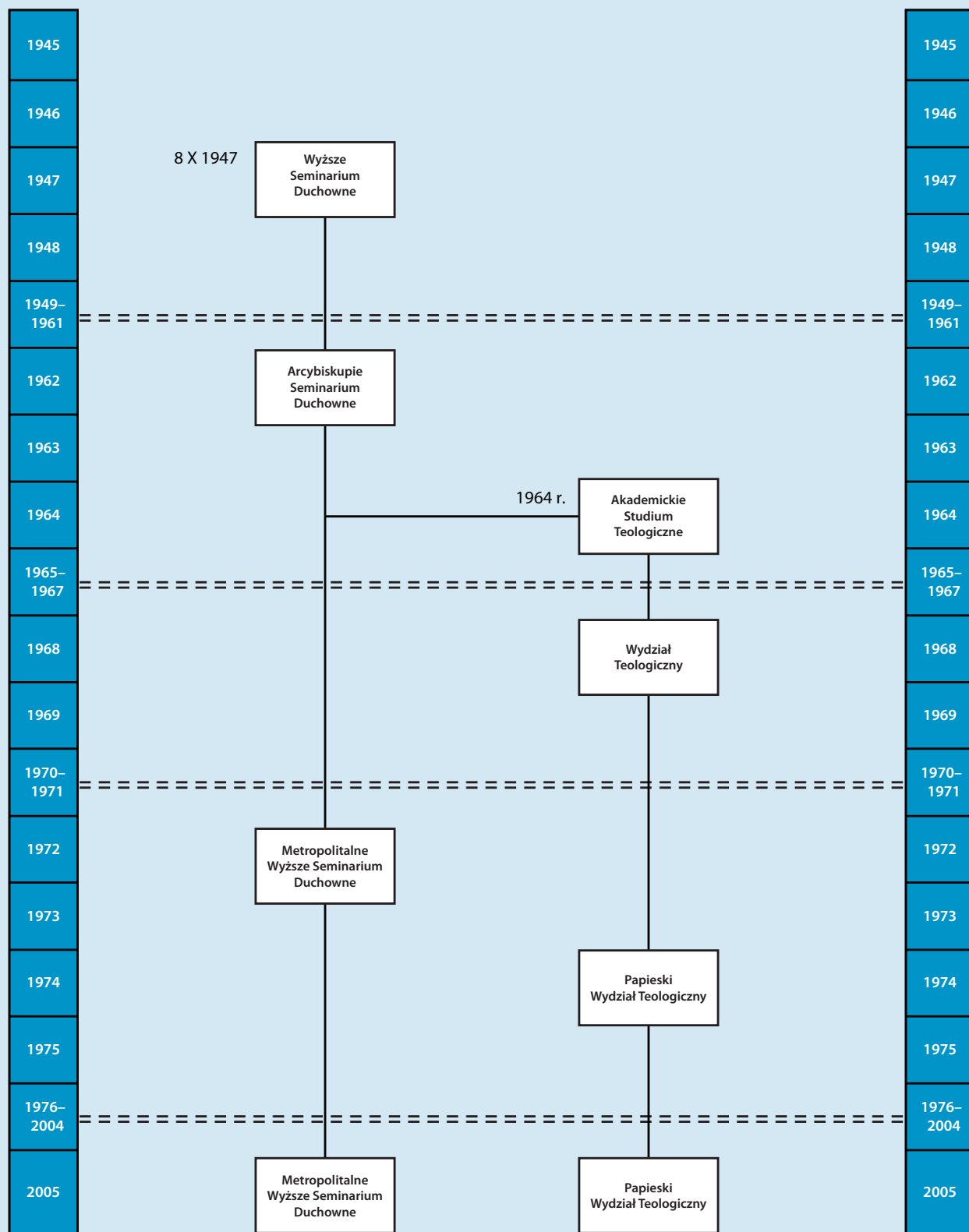

PAPIESKI WYDZIAŁ TEOLÓGICZNY

UCZELNIE TEOLOGICZNE WE WROCŁAWIU (1947–2005)

Wprowadzenie

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, który świętował w 2002 r. 300-lecie swego istnienia, posiada trzy główne odniesienia historyczne. Najstarsze z nich sięga średniowiecza i jest związane ze szkołą katedralną we Wrocławiu oraz z innymi szkołami parafialnymi i klasztornymi funkcjonującymi w większych miastach Dolnego Śląska. Drugie historyczne odniesienie Wydziału Teologicznego wiąże się z tradycją zorganizowanej już formacji teologicznej, kiedy to w roku 1565 powołano we Wrocławiu Seminarium Duchowne. Trzecie ma związek z powołaniem we Wrocławiu w 1702 r. Akademii Leopoldyńskiej, którą przekształcono w 1811 r. w Uniwersytet Wrocławski. Teologia znalazła się od początku w strukturach tychże uczelni, a Wydział Teologiczny przez blisko 250 lat był wiodącym wydziałem *celeberrimae Universitatis Wratislaviensis*. Sytuacja zmieniła się dopiero po II wojnie światowej, kiedy to akademicka teologia, nie mogąc pozostać w strukturze odrodzonego Uniwersytetu, znalazła swoje schronienie najpierw w murach Wyższego Seminarium Duchownego, a potem na Papieskim Wydziale (Fakultecie) Teologicznym we Wrocławiu.

Szkolnictwo kościelne na Śląsku w średniowieczu

W dziejach 1000-letniej diecezji wrocławskiej niezmiernie ważną rolę odegrało szkolnictwo kościelne, które łączyło działalność dydaktyczną z pracą wychowawczą w duchu religijnym i przygotowywało kandydatów do różnych zadań w społeczeństwie¹. Od wczesnego średniowiecza aż po XIII w. kandydaci do kapłaństwa zdobywali więc formację intelektualno-duchową w szkołach katedralnych i klasztornych. Od połowy XII w. pojawiła się również możliwość zdobycia wykształcenia teologicznego na uniwersytetach. We Wrocławiu najstarszym ośrodkiem życia naukowego była niewątpliwie szkoła katedralna, wzmiankowana po raz pierwszy w 1212 r.² Biskup lubuski Apeczko (1345–1352) w zapisie testamentalnym ufundował tejsze szkole katedrę teologii. Ze względu na wysoki poziom studiów papież Urban V w *breve* z 1363 r. nazwał wrocławską szkołę katedralną fakultetem. Zachowane spisy scho-

lastyków od 1213 r. podają nazwiska ludzi legitymujących się stopniami naukowymi z uniwersytetów zachodnich. Ponadto, zgodnie z jej misją i przeznaczeniem, była szkołą wyższą, w której obowiązywał program *quadrivium*. Absolwenci po ukończeniu jej z wynikiem pozytywnym byli zdolni do przyjęcia święceń kapłańskich³.

Obok szkoły katedralnej kandydaci do kapłaństwa zdobywali formację intelektualną także w szkołach kolegiackich (w Głogowie, Opolu, we Wrocławiu, w Legnicy, Brzegu, Głogówku, Otmuchowie, Niemodlinie, Raciborzu i Nysie), klasztornych (augustianów, joannitów, cystersów, kanoników regularnych, dominikanów, franciszkanów, kapucynów) i parafialnych, zwłaszcza przy wrocławskich kościołach św. Marii Magdaleny (1267) i św. Elżbiety (1293). Szybkie tempo rozwoju szkolnictwa kościelnego na Śląsku potwierdza fakt istnienia w 1466 r. 9 szkół we Wrocławiu i 97 w innych miastach i miasteczkach śląskich. W XVI w. niemal każda parafia posiadała już własną szkołę⁴.

Na początku XVI w. pojawiła się możliwość kształcenia śląskiego duchowieństwa na uniwersytecie we Wrocławiu. Inicjatywa biskupa wrocławskiego Jana IV Rotha (1482–1506) założenia uczelni akademickiej dla Śląska spotkała się z poparciem króla Czech i Węgier Władysława Jagiellończyka, który 20 lipca 1505 wydał dokument erekcyjny Uniwersytetu Wrocławskiego. Trudności natury politycznej, m.in. kontrakcja króla polskiego Aleksandra i śmierć biskupa, przekreśliły te zamiary⁵.

Początki Seminarium Duchownego we Wrocławiu

Doniosłe znaczenie w historii edukacji kandydatów do kapłaństwa miał sobór trydencki (1545–1563). Ojcowie tego soboru wydali 15 lipca 1563 dekret *Cum adolescentium aetas*, który polecał biskupom diecezjalnym zakładanie w każdej diecezji seminarium duchownego. We Wrocławiu powołał je do życia przy współudziale Kapituły Katedralnej bp Kasper z Łagowa (1562–1574) w październiku 1565 r. Pierwsi alumnicy mieszkali początkowo w jednym z budynków kapitulnych,

¹ B. Clemenz, *Geschichte des schlesischen Bildungswesens in Mittelalter*, Liegnitz 1927; W. Urban, *Zarys dziejów diecezji wrocławskiej*, Wrocław 1962, s. 89; J. Mandziuk, *Rola Kościoła katolickiego w szerzeniu oświaty na Śląsku do czasów pruskich*, „Colloquium Salutis”, 14, 1982, s. 159.

² B. Clemenz, *Geschichte der Domschule zu Breslau*, Liegnitz 1900; J. Puzio, *Wrocławska szkoła katedralna w XII i XIV wieku*, „Colloquium Salutis” 2, 1970, s. 103–118.

³ J. Mandziuk, *op. cit.*, s. 160–162.

⁴ A. Świerk, *Stan szkolnictwa we Wrocławiu w drugiej połowie XIII wieku*, „Nasza Przeszość”, t. 17, 1963, s. 77–85.

⁵ J. Swastek, *Starania i próby założenia uczelni akademickiej na przełomie XVI–XVII wieku*, „Colloquium Salutis” 6, 1974, s. 99–113; M. Pater, *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego do roku 1918*, Wrocław 1997, s. 18–23.

a na wykłady uczęszczali do kościoła św. Marcina. W 1572 r. rozwijające się pomyślnie seminarium otrzymało osobny gmach nad Odrą⁶. Nie było mu jednak dane zdomować się w nowej siedzibie, gdyż bp Marcin Gerstman (1574–1585) w obawie przed szerzącym się w mieście protestantyzmem przeniósł je do Nysy⁷. Do Wrocławia powróciło w 1656 r. decyzją bp. Leopolda I Wilhelma (1656–1662). Ponieważ w czasie wojny 30-letniej gmach seminaryjny został poważnie zniszczony, klerycy zamieszkali najpierw w domu kaznodziei katedralnego, a następnie w budynku kanonika-teologa. Na wykłady zaś uczęszczali do kolegium jezuickiego.

Pierwsi jezuici osiedlili się na stałe we Wrocławiu w 1638 r. i podjęli akcję rekatalizacyjną wśród ludności śląskiej. Jednym z istotnych elementów tej działalności było kształcenie i wychowanie młodzieży w założonej przez nich w 1644 r. szkole wrocławskiej, przemianowanej w 1646 r. na kolegium⁸. W dalszej perspektywie zamierzali drogą zaistniałych faktów naukowych przekształcić kolegium na czterowydziałowy uniwersytet o charakterze międzynarodowym, do którego miałyby dostęp zarówno młodzież katolicka, jak i protestancka. W związku z tym sprowadzali do Wrocławia wybitnych profesorów i dydaktyków, podnosząc tym samym poziom naukowy uczelni i już w 1662 r. nadano w niej pierwszy tytuł magistra filozofii⁹.

W latach 60. w kolegium rozpoczęto systematyczny wykład teologii. Dopiero jednak w 1695 r. rektor kolegium Fryderyk Wolff von Ludinghausen wniósł prośbę do cesarza o powołanie we Wrocławiu akademii. Temu projektowi Wolffa bardzo mocno przeciwstawiało się protestanckie mieszczaństwo wrocławskie, a zwłaszcza rada miejska. Jej członkowie obawiali się, że założenie katolickiego uniwersytetu w stolicy Dolnego Śląska przyczyni się do wzrostu katolickich i polskich wpływów. Pod koniec XVII w. we wrocławskim kolegium jezuickim studiowało około 10% młodzieży polskiej, głównie z okolic Kalisza i Poznania. Wyolbrzymiano zatem rzekome zagrożenie spokojnych stosunków handlowych w wypadku, gdyby w mieście gromadziły się większe grupy młodzieży akademickiej, skorej do zamieszek i tumultów. Tymczasem oficjalne czynniki miejskie nie chciały jezuitów, a jeszcze bardziej jezuickiej wyższej uczelni.

Początki Akademii Leopoldyńskiej

Mimo wielu zastrzeżeń ze strony mieszczan, we Wrocławiu powstała jednak uczelnia wyższa, głównie dlatego, że jej założenia oprócz jezuitów pragnął również cesarz Leopold I. On też podpisał zredagowaną przez jezuitów *Złotą bullę fundacyjną Uniwersytetu Wrocławskiego* 21 października 1702. O tym fakcie cesarski Zwierzchni Urząd we Wrocławiu powiadomił Radę Miejską i Kolegium Jezuickie. 15 listopada 1702, w dniu imienin cesarza, nastąpiła uroczysta inauguracja i otwarcie uniwersytetu oraz pierwsza obrona i promocja doktorska. Uniwersytet miał prawo nadawania stopni: bakałareatu, licencjatu, magisterium i doktoratu z zakresu filozofii,

prawa kanonicznego i teologii. Jezuici nie chcieli jednak ograniczyć się tylko do wydziału filozoficznego i teologicznego, ale próbowali także uruchomić wydział prawa i medycyny. Miasto i jego władze z niezwykle determinacją przeciwstawiały się temu i z góry utracąły każdy, choćby najdrobniejszy krok mający na celu utworzenie pełnego czterowydziałowego uniwersytetu. Tak więc Leopoldina w całych swych dziejach była uniwersytetem dwuwydziałowym z 13 katedrami.

Mimo wrogości miasta oraz wielu środowisk społecznych Wrocławia i Śląska, Leopoldina rozwijała się pomyślnie. Tak długo, jak Śląsk należał do Austrii, warunki polityczne sprzyjały działalności Akademii. Dopiero po zajęciu Śląska przez Prusy w 1741 r. radykalnie zmieniły się warunki egzystowania i działalności Leopoldiny. Znalazła się ona na łasce i niełasce czynników protestanckich, zwłaszcza zaś państwa, w którym protestantyzm cieszył się pozycją uprzywilejowaną. Nastąpiły zatem poważne ograniczenia przywilejów i praw uczelni oraz zakresu i celu działalności. Według króla pruskiego Fryderyka II uniwersytet miał służyć interesom państwa, a więc musiał być państwu podporządkowany. Zadanie to ułatwiła likwidacja zakonu jezuitów w 1773 r. Państwo pruskie, nie naruszając katolickiego charakteru uczelni, podporządkowało ją celom państwowym i już w 1776 r. przekształciło w uniwersytet katolicko-pruski. W latach 1776–1800, mimo licznych zmian i przekształceń, Leopoldina zachowywała jeszcze resztki dawnej jezuickiej i cesarskiej tradycji¹⁰.

Na fali wielkich zdarzeń początku XIX w. i ogólnych reform szkolnych w państwie pruskim podjęto również myśl utworzenia we Wrocławiu nowego uniwersytetu. Realizując wcześniejsze plany, Fryderyk Wilhelm III rozkazem z 24 kwietnia 1811 oficjalnie zarządził przeniesienie uniwersytetu – Viadriny – z Frankfurtu do Wrocławia i połączenie go z Leopoldiną. Zgodnie z treścią tego dokumentu nowy uniwersytet miał pięć wydziałów: Teologii Katolickiej, Teologii Ewangelickiej, Prawa, Medycyny i Filozofii. Mimo iż były dwa wydziały teologii: katolicki i protestancki, nowy uniwersytet nie był uczelnią wyznaniową. Była to instytucja państwowa z wyraźnym piętnem protestanckim. Państwo w pełni finansowało jej działalność, decydowało o zatrudnieniu profesorów, stawiało określone zadania i sprawowało nad nią pełny nadzór¹¹.

Specyficzny status miał Wydział Teologii Katolickiej (z sześcioma katedrami: dogmatyką, prawem kościelnym, teologią moralną, historią Kościoła, teologią pastoralną, Starym Testamentem i Nowym Testamentem). Kształcił on kandydatów do stanu duchownego, pozostawał zatem w ścisłym związku z kurią biskupią, a w traktowaniu swoich studentów różnił się od innych wydziałów, gdyż zobowiązywał ich do większej dyscypliny. Ponadto Wydział Teologii Katolickiej miał świadomość, że na nowym uniwersytecie jest kontynuatorem Akademii Leopoldyńskiej i tradycji jezuickiej. Wydział Teologiczny pozostawał też zawsze w szczególnych

⁶ H. Hoffmann, *Die Geschichte des Breslauer Alumnats*, Breslau 1935, s. 41–48.

⁷ Tamże, s. 49–76.

⁸ F. Fischer, *Jesuiten in Breslau. Quellen zur Geschichte der Breslauer Jesuitenakademie und Jesuitenuniversität 1640–1755*, „Archiv für schlesische Kirchengeschichte”, 38, 1980, s. 121–174; Z. Lec, *Jezuici we Wrocławiu (1581–1776)*, Wrocław 1995, s. 91–96.

⁹ H. Hoffmann, *Zur Vorgeschichte der Breslauer Jesuitenuniversität*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens”, 68, 1934, s. 107–117.

¹⁰ M. Pater, *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego*, s. 45–56.

¹¹ Tamże, s. 58.

związkach z władzami kościelnymi we Wrocławiu, mimo iż niejednokrotnie chciano go dyskretnie odizolować od biskupa i jego wpływu¹².

Organizatorzy uniwersytetu, chcąc uniknąć posądzeń o stronnictwo wyznaniową, powierzali stanowiska uniwersyteckie i profesorskie na wydziałach nieteologicznych zarówno protestantom, jak i katolikom. Przez wiele lat nie można było jednak uniknąć animozji i napięć między katolikami a ewangelikami popieranymi przez czynniki rządowe. Nie brak było też innych trudności, zwłaszcza z doбором kadry naukowej czy sposobem nadawania stopni naukowych. Przez wiele lat wydział nadawał stopnie licencjata, doktora i doktora honorowego na podstawie praw i przywilejów Akademii Leopoldyńskiej. Nieoczekiwanie prawa te zostały zakwestionowane w 1858 r. Stolica Apostolska odmówiła uznania praw promocyjnych fakultetowi, gdyż – jak stwierdzano – nie przysługują one wydziałom teologicznym na uniwersytetach mieszanych wyznaniowo. Kuria biskupia we Wrocławiu była zaszokowana tą decyzją. Bp Förster i wydział w obszernej korespondencji do Rzymu, odwołując się do przesłanek historycznych i prawno-kanonicznych wyjaśniali, że Wydział Teologii Katolickiej Uniwersytetu Wrocławskiego od początku korzysta z prawa promocji w dobrej wierze.

Ostatecznie kwestia dalszych promocji na Wydziale Teologicznym została rozstrzygnięta dopiero po Kulturkampfe w 1888 r., gdy rządcą diecezji wrocławskiej został Jerzy Kopp. W zasadzie warunki nadawania stopni akademickich przyjęto z 1840 r., a więc: świadectwo dojrzałości, akademickie studium teologiczne, przyjęcie święceń kapłańskich, świadectwo moralności wystawione przez biskupa dla celów promocyjnych, przedłożenie pracy naukowej, zaliczenie egzaminów ustnych ze wszystkich dziedzin teologii i publiczna dysputa¹³. W 1909 r. w miejsce publicznej dysputy wprowadzono wykład.

Uniwersytecki Wydział Teologiczny, który przeżywał w ciągu XIX w. bardzo trudne lata, został w latach 20. XX w., za rządów biskupich Adolfa Bertrama odnowiony. Profesorów powoływano z różnych diecezji niemieckich, gdyż brak było miejscowych. Reprezentowali oni dobry poziom naukowy, dydaktyczny oraz wydawniczy¹⁴.

Poważne kłopoty na Wydziale Teologicznym zaczęły się wraz z rozwojem narodowego socjalizmu. Zwolniono wówczas kilku wybitnych profesorów i narzucono nową ideologię. Kardynał Bertram zabronił więc klerykom uczęszczać na niektóre wykłady i zdawać egzaminy u tych profesorów, którzy głosili zasady narodowego socjalizmu.

Wybuch II wojny światowej zdeorganizował pracę na wydziale. Czasowe zamknięcie uniwersytetu, a potem rozproszenie kleryków, były powodem znacznego spadku liczby studentów. W semestrze letnim 1941 r. było ich tylko 22, w 1943 r. zaledwie 13, przy ogólnej liczbie studentów 1535¹⁵.

Pałac Biskupi w roku 1945

Katedra w roku 1945

Wydział Teologiczny po 1945 r.

Po ustaniu działań wojennych Uniwersytet Wrocławski, zorganizowany na bazie jezuickiej Leopoldiny z 1702 r. i przekształcony po połączeniu z frankfurcką Viadriną w 1811 r., wznowił swoją działalność w listopadzie 1945 r. połączony z Politechniką. W nowej rzeczywistości powojennej zabrakło natomiast miejsca na odrodzonej uczelni wrocławskiej dla Wydziału Teologicznego. Wprawdzie wydział ten w swej historii przeżywał wiele trudności, ale ta okazała się wyjątkowa. Wieloletnie bowiem zabiegi władz kościelnych o przywrócenie wydziału w ramach uniwersytetu tym razem okazały się bezskuteczne¹⁶.

Po 1945 r. administrator apostolski ks. infułat dr Karol Milik, mimo ogromnych trudności materialnych, przystąpił do odbudowy tzw. Collegium Georgianum przy pl. Katedralnym 14, które miało tym razem pomieścić Seminarium Duchowne z własnym studium domowym. Inauguracja roku akademickiego

¹² Szerzej: E. Kleineidam, *Die Katholisch-Theologische Fakultät der Universität Breslau 1811–1945*, Wienand, Köln 1961, s. 13–37.

¹³ M. Pater, *op. cit.*, s. 103.

¹⁴ K. Dola, *Duszpasterstwo w (archi)diecezji wrocławskiej i jej ustrój za rządów arcybiskupa ks. kardynała Adolfa Bertrama (1914–1945)*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”, 15, 1995, s. 166–167.

¹⁵ Tamże, s. 167.

¹⁶ Szerzej na ten temat pisali: W. Urban, *Archidiecezja Wrocławska w latach 1945–1965*, „Nasza Przeszłość”, t. 22, 1965, s. 49; W. Wrzesiński, *Wokół Wydziału Teologii Uniwersytetu Wrocławskiego po II wojnie światowej*, [w:] *Kościół katolicki na Dolnym Śląsku w powojennym 50-leciu*, pod red. I. Deca i K. Matwijowskiego, Wrocław 1996, s. 146–153; tenże, *Wrocławskie środowisko naukowe a problem nauk teologicznych na Uniwersytecie Wrocławskim*, [w:] *50 lat Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu*, pod red. I. Deca i K. Matwijowskiego, Wrocław 1997, s. 37–43.

Metropolitalne Wyższe Seminarium Duchowne we Wrocławiu

w zmienionej już rzeczywistości powojennej odbyła się 8 września 1947. Pierwszym rektorem Seminarium Duchownego został ks. dr Józef Marcinowski. Na okres jego kadencji przypadło wiele trudnych spraw organizacyjnych, m.in. skompletowanie składu osobowego alumnów i profesorów oraz doprowadzenie do końca odbudowy Georgianum. W l. 1953–1958 funkcję rektora pełnił ks. Aleksander Zienkiewicz, w l. 1958–1970 ks. bp Paweł Latusek, a następnie od 1970 r. ks. prof. dr hab. Józef Majka. W 1988 r. funkcję rektora objął ks. prof. dr hab. Ignacy Dec, a od 1995 r. pełni ją ks. dr Marian Biskup.

W 1990 r. z inicjatywy kard. Gulbinowicza powołany został prekursorski w Polsce, a drugi w Europie, *Annus Propedeuticus*, czyli specjalny rok formacyjny w pocysterskim klasztorze w Henrykowie.

Po wojnie Metropolitalne Wyższe Seminarium Duchowne (MWSD) przygotowało ponad 1500 kandydatów do kapłaństwa.

Dzięki zabiegom bp. dr. Pawła Latuska i kard. Bolesława Kominka, metropolity wrocławskiego, Kongregacja ds. Seminarium i Uniwersytetów w 1964 r. wyraziła zgodę na utworzenie we Wrocławiu Akademickiego Studium Teologicznego. W 1968 r. powyższa Kongregacja uznała Akademickie Studium Teologiczne we Wrocławiu za kontynuację funkcjonującego na przedwojennym Uniwersytecie Wrocławskim Wydziału Teologicznego, przekazując mu wszystkie przywileje poprzednika. Stolica Apostolska zwróciła przy tej okazji uwagę na pilną potrzebę kształcenia również teologów świeckich. W 1974 r. Fakultet Teologiczny we Wrocławiu otrzymał miano „papieski”. Odtąd pełna jego nazwa łacińska brzmi: Pontificia Facultas Theologica Wratislaviensis. W 1977 r. zostały zorganizowane stacjonarne studia teologiczne dla osób świeckich i zakonnych. W 1981 r. Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu wraz z innymi uczelniami papieskimi otrzymał osobowość prawną, a w 1989 r. na mocy porozumienia między rządem a episkopatem został uznany przez władze państwowe i wliczony w poczet uczelni wyższych. Ministerstwo Edukacji Narodowej po podpisaniu umowy między Rządem RP a Konferencją Episkopatu Polski 1 lipca 1999 zażyczyło sobie, aby uczelnia posługiwała się nazwą Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu.

Warto dodać, że PWT został również przyjęty do międzynarodowej organizacji COCTI (Conference of Catholic The-

ological Institutions), zrzeszającej ponad 100 członków z ponad 30 krajów świata. Również w Polsce umocnił swoją pozycję, został bowiem przyjęty 6 czerwca 2001 w poczet uczelni akademickich zrzeszonych w KRASP (Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich) oraz uzyskał Certyfikat Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich (nr 11/2002) w uznaniu wysokiej jakości kształcenia teologicznego.

Na strukturę Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu składają się 4 instytuty, 24 samodzielne katedry naukowe i 9 zakładów naukowych. Katedry stanowią jednostki organizacyjne pracy naukowej i dydaktyczno-wychowawczej, związane z określoną specjalizacją badawczą i określonym przedmiotem nauczania. Katedry o zbliżonej specjalizacji tworzą instytut, w którym na szerszą skalę podejmuje się w sposób zharmonizowany prace badawcze.

W strukturze Papieskiego Wydziału Teologicznego działa również 9 zakładów naukowych: Archiwum i Muzeum Archidiecezjalne, zakłady Bibliistyki, Filozofii, Teologii Dogmatycznej, Teologii Moralnej, Dydaktyki i Pedagogiki, Homiletyki i Liturgiki oraz Psychologii.

Aktualnie instytutami kierują: Filozofii Chrześcijańskiej – ks. prof. dr hab. Ignacy Dec; Historii Kościoła – ks. prof. dr hab. Józef Swastek; Teologii Systematycznej – ks. prof. dr hab. Roman Rogowski i Teologii Pastoralnej – ks. prof. dr hab. Jan Krucina. W ramach wydziału funkcjonują także podyplomowe studia: Nauk o Rodzinie, Dziennikarskie i Umiejętności Zarządzania. Ponadto PWT prowadzi roczne Podyplomowe Studia Proboszczowskie i trzyletnie Podyplomowe Studia Wikariuszowskie. W roku akademickim 2003/2004 pod kierunkiem 93 nauczycieli akademickich na wydziale, wraz z placówkami afiliowanymi w Legnicy, Bagnie i na wrocławskich Karłowicach, kształciło się 1966 studentów.

Ważnym elementem współtworzącym odpowiednie warunki do prowadzenia badań naukowych i działalności dydaktycznej stanowi Biblioteka Papieskiego Wydziału Teologicznego i Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego.

Aktualnie biblioteka liczy: 124 526 wol. druków zwartych, 7400 wol. starych druków, 3236 wol. prac dyplomowych i 22 100 wol. czasopism (w sumie 157 400 wol.). Biblioteka PWT i MWSD należy do Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES, posiada połączenie internetowe i katalog komputerowy z opisem 44 tys. wol. i bibliografią zawartości wrocławskich czasopism teologicznych.

Bazę lokalową PWT stanowi Pałac Biskupów Wrocławskich. Uczelnia wydaje swoje czasopisma: „Colloquium Salutis”, „Wrocławskie Studia Teologiczne” (rocznik, od 1969 r.), „Wrocławski Przegląd Teologiczny” (półrocznik, od 1993 r.), „Biuletyn Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu” (rocznik, od 1993 r.) oraz „Nasz Fakultet” (kwartalnik, od 1998 r.).

Obecnie PWT jest wyższą, jednowydziałową, akademicką uczelnią kościelną, uprawnioną do nadawania stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego. Najbardziej zasłużeńi dla PWT otrzymali doktoraty h.c.: 2 lutego 1996 – ks. kard. Henryk Gulbinowicz (Wrocław), 8 października 1996 – ks. kard. Joachim Meisner (Kolonia), 17 października 1998 – abp Johannes J. Degenhardt (Paderborn), 11 stycznia 2000 – dr Helmut Kohl (Niemcy), 27 października 2000 – ks. kard. Joseph Ratzinger

(Watykan), 15 maja 2002 – ks. prof. Jan Kowalski (Kraków), 15 maja 2002 – prof. Jan Kmita (Wrocław), 8 października 2002 – prof. dr Herbert Schambeck (Linz – Wiedeń), 9 października 2002 – kard. Angelo Sodano (Watykan), 7 października 2003 – prof. Franciszek Ziejka (Kraków).

Kadrę naukowo-dydaktyczną aktualnie tworzą: prof. tytularni – 12, prof. tytularni – wykłady zlecone – 7, prof. nadzwyczajni PWT – 9, doktorzy hab. – 2, doktorzy hab. – wykłady zlecone – 2, adiunkci i doktorzy – 44, starsi wykładowcy – 2, asystenci (mgr-lic.) – 9, wykłady zlecone – 5, lektorzy języków nowożytnych – 6.

Studenci wydziału (2003/2004):

– stacjonarni: klerycy – 395, świeccy – 494;
– zaoczeni: teologia cykl A – 252, teologia cykl B (uzupełniający) – 340;

Podyplomowe: Studia Umiejętności Zarządzania – 38, Studia Dziennikarskie – 47, Studia Nauk o Rodzinie – 145, studia licencjackie (po magisterium) – 200, studia doktoranckie – 61.

Łączna liczba studentów: 1972.

Ks. Józef Pater

Wrocławska teologia w latach powojennych

Instytut Filozofii Chrześcijańskiej

Do pierwszych wykładowców przedmiotów filozoficznych we Wrocławskim Seminarium Duchownym po wojnie należeli: ks. Józef Wojtukiewicz, ks. Stanisław Góra, o. Albert Wojtczak OFM, ks. Jan Puzio, ks. Wiesław Gawlik, ks. Stanisław Mierzwa, o. Stanisław Rymarz OFM Cap. Spośród nich jedynie ks. Jan Puzio uzyskał stopień doktora habilitowanego w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w 1974 r. Natomiast największą liczbą publikacji naukowych wśród wyżej wymienionych legitymował się ks. Wiesław Gawlik. Jego dorobek naukowy skoncentrowany jest głównie wokół dwóch dziedzin: niektórych zagadnień logiki formalnej i filozofii kard. J.H. Newmana. Ogłoszone z tej dziedziny prace zapowiadały przygotowywaną rozprawę habilitacyjną, której autor nie zdążył jednak sfinalizować, gdyż spotkała go przedwczesna śmierć.

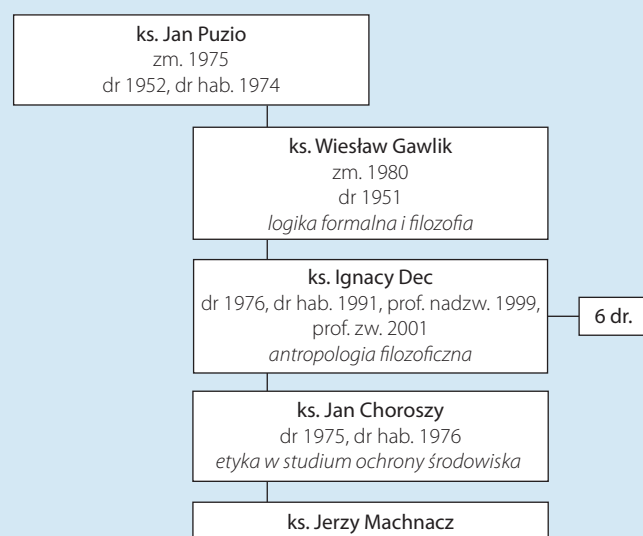
Z grona wykładowców przedmiotów filozoficznych na PWT we Wrocławiu z ostatniego okresu należy wymienić: ks. bp. Adama Dyczkowskiego, ks. Juliana Michalca, ks. Ignacego Deca, ks. Jana Choroszego, ks. Jerzego Machnacza,

ks. Janusza Czarnego, ks. Jerzego Witczaka, ks. Mirosława Kiwkę, Andrzeja Batora, Jana Wadowskiego i ks. Stanisława Pawlaczka. Głównym przedmiotem zainteresowań ks. Deca jest antropologia filozoficzna. Z zakresu tej dyscypliny autor opublikował trzy książki i wiele artykułów.

W powojennym 50-leciu przyjeżdżali także do Wrocławia wykładowcy filozofii z innych ośrodków teologicznych. Byli to przeważnie samodzielni pracownicy naukowcy, którzy w PWT we Wrocławiu prowadzili wykłady monograficzne. Należeli do nich – z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego: ks. Józef Pastuszka, ks. Stanisław Kowalczyk, ks. Stanisław Zięba oraz – z Papieskiego Wydziału Teologicznego z Krakowa: ks. Marian Jaworski i ks. Józef Tischner.

W obręb sekcji filozoficznej na PFT wchodzi także psychologia i pedagogika. Reprezentują ją na wydziale ks. Eugeniusz Mitek, ks. Marian Wolicki, ks. Andrzej Jagiełło i ks. Franciszek Głód. Dwaj pierwsi – samodzielni pracownicy – są znani na forum ogólnopolskim jako autorzy cennych prac z zakresu psychologii i pedagogiki.

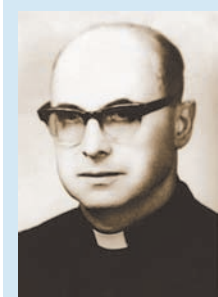
Filozofia chrześcijańska

Ks. Ignacy Dec biogram zob. s. 185.

Ks. Wiesław Gawlik – ur. 1923 w Krakowie, zm. 1980 w Katowicach. Syn inż. Michała i Stefanii z d. Herman. Szkołę powszechną i 4 klasy gimnazjalne ukończył w Krakowie, a maturę uzyskał w 1941 w Drohobyczu. W l. 1945–1950 odbył studia teologiczne na UJ. Święcenia kapłańskie otrzymał 25 czerwca 1950 w Katowicach. Pracował jako wikariusz w Jeleniej Górze, a od 1951 przy katedrze wrocławskiej. Tegoż roku uzyskał w Krakowie doktorat na podstawie pracy *Zagadnienie symbolicznej interpretacji logiki tradycyjnej*. W l. 1951–1955 wykładał logikę, metodologię, historię filozofii, teorię poznania i kosmologię w Sem. Duch. we Wrocławiu. W l. 1955–1957 był adiunktem w ATK w Warszawie. Po powrocie do Wrocławia objął wykłady z filozofii w Sem. Duch., będąc nauczycielem niezmiernie wymagającym, lecz bardzo kochającym młodzież duchowną. Jako pedagog przedmiot swój znał doskonale i umiał go wyklądać w przystępnej i zrozumiałej formie. Przebywając na stypendium naukowym w l. 1969–1971 w Strasburgu, specjalizował się w zagadnieniach filozofii Newmana. We Wrocławiu organizował Studium Wyższej Kultury Religijnej. Prowadził wykłady w Studium Katechetycznym. Był organizatorem kursów, dni skupienia i rekolekcji zamkniętych. Pełnił obowiązki cenzora wydawnictw religijnych. Należał do kulturalnej Komisji ds. Środków Masowego Przekazu. Prowadził duszpasterstwo inteligencji technicznej i duszpasterstwo rodzin. Był członkiem Rady Duszpasterskiej. Sumiennie wypełniał obowiązki sędziego prosynodalnego.

Ks. Eugeniusz Mitek – ur. 1935 w Samborze jako syn Antoniego i Agnieszki z d. Dołhań. Naukę z zakresu szkoły średniej pobierał w Przemyślu, uzy-

ks. Wiesław Gawlik

ks. Eugeniusz Mitek

skując maturę w 1954. Studia teologiczne odbył w Sem. Duch. we Wrocławiu, przyjmując tam 21 czerwca 1959 święcenia kapłańskie. Był wikariuszem i katechetą w Wałbrzychu-Białym Kamieniu (1959–1960) i w parafii św. Bonifacego we Wrocławiu (1960–1961). Następnie odbył studia z zakresu pedagogiki na KUL, wienając je doktoratem na podstawie pracy *Zastosowanie samorządowego systemu korczakowskiego w autoedukacyjnym wychowaniu grup specjalnych zainteresowań*. W l. 1964–1969 ponownie duszpasterzował w parafii św. Bonifacego we Wrocławiu. W latach 1970–1975 był proboszczem parafii św. Wawrzyńca we Wrocławiu. W 1964 został diecezjalnym duszpasterzem służby liturgicznej, będąc od 1977 członkiem kurialnej Komisji Liturgicznej. Od 1984 był cenzorem wydawnictw kościelnych. W 1971 został adiunktem PWT we Wrocławiu, a w 1990 otrzymał stanowisko docenta po uzyskaniu stopnia dr. hab. w PAT w Krakowie. Wykładał i prowadził seminarium naukowe z zakresu pedagogiki chrześcijańskiej. Od 1990 działał w duszpasterstwie wojskowym, będąc katechetą w wojskowym liceum ogólnokształcącym oraz wykładowcą socjologii wojskowej w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Zmechanizowanych we Wrocławiu. W 1990 otrzymał godność kapelana honorowego Ojca Świętego. Dotychczas jest promotorem 5 rozpraw doktorskich, 35 licencjackich i 145 magisterskich. W 1999 otrzymał tytuł prof. n. hum., a w 2001 stanowisko prof. zw. PWT we Wrocławiu.

Ks. Jan Puzio – ur. 1913 w Brzostowej Górze, pow. Kolbuszowa, zm. 1975 w Rzeszowie. Syn Antoniego i Katarzyny z d. Szypuła. Studia teologiczne odbył w Sem. Duch. w Przemyślu, przyjmując tam 20 czerwca 1937 święcenia kapłańskie. Przez kilka miesięcy pracował jako wikariusz w Zgłobiu, a następnie wyjechał na studia do Rzymu, gdzie w 1939 uzyskał na Gregorianum licencjat z filozofii. Po powrocie do kraju został proboszczem w Dzikowcu, ucząc jednocześnie na tajnych kompletach. Przez półtora roku, od początku 1945, prowadził w Przemyślu wykłady seminaryjne. Będąc wikariuszem w Rozwadowie, studiował na KUL, uzyskując w 1947 doktorat z filozofii. W 1947 przybył do Wrocławia, gdzie przez rok był katechetą we wrocławskich szkołach średnich. W 1948 zaczął wygłaszać wykłady z filozofii w Sem. Duch. we Wrocławiu, które prowadził do końca życia. Na UW uzyskał w 1949 magisterium z pedagogiki, a w 1952 doktoryzował się z teologii na UJ. Od października 1950 do lipca 1951 przebywał w wię-

ks. Jan Puzio

ks. Marian Wolicki

zieniu śledczym. W l. 1951–1955 był radcą kurialnym i sekretarzem wydziału duszpasterskiego. Od 1952 pełnił funkcję cenzora ksiąg religijnych i delegata ds. KUL. Od 1960 był sędzią prosynodalnym. W 1969 wszedł do grona kapituły katedralnej. W l. 1958–1963 wykładał filozofię w Sem. Duch. salwatorianów w Bagnie; 1963–1966 był adiunktem w Katedrze Psychologii ATK, gdzie habilitował się z psychologii eksperymentalnej. W 1959 odbył podróż do Stanów Zjednoczonych, a sześć lat później przebywał na Uniwersytecie Wiedeńskim.

Ks. Marian Wolicki – ur. 1941 w Nisku jako syn Franciszka i Józefy z d. Kępskiej. Maturę otrzymał w 1959 w liceum ogólnokształcącym w Nisku. Studia teologiczne odbył w Sem. Duch. w Przemyślu, przyjmując 24 czerwca 1969 święcenia kapłańskie. Był wikariuszem w Przybyszówce k. Rzeszowa (1969–1971). W l. 1969–1971 kontynuował specjalistyczne studia teologiczne na PWT w Krakowie (sekcja w Rzeszowie). W l. 1971–1974 odbył studia stacjonarne na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej KUL. W 1980 uzyskał stopień dr. filozofii chrześcijańskiej na podstawie pracy *Problem swoistości psychologii filozoficznej. Aspekt historyczno-metodologiczny*. Od 1976 pracował w Sem. Duch. w Przemyślu, najpierw pełniąc przez kilka lat obowiązki prefekta alumnów, potem prefekta studiów, a od 1991 wicerektora. W 1991 podjął również obowiązki dyrektora Kolegium Teologiczno-Katechetycznego przy Instytucie Teologicznym w Przemyślu, gdzie prowadził wykłady z filozofii i psychologii, a obecnie z psychologii ogólnej, psychologii osobowości i psychologii religii. Ponadto wykładał psychologię i filozofię w Instytucie Wyższej Kultury Religijnej w Stalowej Woli w l. 1984–1993, gdzie był również kierownikiem naukowym. Przez trzy lata wykładał filozofię i psychologię w Instytucie Wyższej Kultury Religijnej w Przemyślu, Krośnie i Sanoku. Wykładał także przez wiele lat w Studium Życia Rodzinnego w Rzeszowie, Krośnie, Jarosławiu i Przemyślu, prowadząc zajęcia z filozofii i psychologii. Obecnie regularnie prowadzi wykłady w Studium Życia Rodzinnego w Przemyślu z zakresu psychologii małżeństwa. W 1994 habilitował się w zakresie psychologii pastoralnej na PWT we Wrocławiu na podstawie rozprawy *Egzystencjalno-analityczna koncepcja autotranscendencji i jej teologiczno-pastoralne aplikacje*. Od 1994 jest kierownikiem Katedry Psychologii Pastoralnej we Wrocławiu. W 2002 otrzymał tytuł prof. n. hum.

Instytut Historii Kościoła

Pierwszoplanową postacią specjalizacji historycznej we wrocławskim środowisku teologicznym był bp Wincenty Urban. W pierwszym powojennym 10-leciu wspomagali go dwaj wytrawni profesorowie: ks. Józef Umiński i Tadeusz Silnicki. Dorobek naukowy bp. Urbana jest imponujący i ma wielokierunkowy charakter. Obejmuje prawie 500 pozycji drukowanych, co na tamte czasy było czymś szczególnym. W dorobku pisarskim o charakterze ściśle naukowym można wyróżnić trzy zasadnicze działy: archiwistykę i bibliotekoznawstwo, dzieje Kościoła na przedwojennych Kresach Wschodnich, dzieje Kościoła na Śląsku (dział najobszerniejszy). Spośród historyków Kościoła, uczniów, późniejszych współpracowników i następców bp. W. Urbana, należy wymienić ks. Kazimierza Dolę, ks. Józefa Swastka, ks. Józefa Mandziuka, ks. Antoniego Kiełbasę, ks. Józefa Patera, ks. Władysława Bochnaka, ks. Tadeusza Fitycha, ks. Zdzisła-

wa Leca, ks. Stanisława Chomiaka, ks. Leszka Nowaka i ks. Mieczysława Koguta. Dwóch spośród nich odeszło do innych środowisk naukowych: ks. K. Dola do Opola i ks. J. Mandziuk do Warszawy, ośmiu z nich zrobiło habilitację, czterech uzyskało tytuł profesora. Ks. K. Dola skupia się na badaniach historii Kościoła na Śląsku w okresie późnego średniowiecza. Podejmuje głównie problemy dotyczące życia duchowieństwa na Śląsku (zwłaszcza w XV w.) i opieki społecznej Kościoła. Ulubionym tematem badań ks. J. Swastka są święci w Kościele, ks. J. Mandziuk zaś w swoich badaniach dużo miejsca poświęca dziejom Kościoła na Śląsku i śląskim bibliotekom. Ks. A. Kiełbasa wiele prac poświęcił osobie i kultowi św. Jadwigi Śląskiej. Ks. J. Pater opublikował pracę o kapitule katedralnej w XVIII w., materiały źródłowe oraz większe i mniejsze teksty z zakresu historii Kościoła na Śląsku. Ks. M. Kogut zajął się natomiast historią dekanatów i parafii.

ks. Władysław Bochnak

ks. Kazimierz Dola

Ks. Władysław Bochnak – ur. 1934 w Groniu k. Nowego Targu. We Wrocławiu odbył studia teologiczne i przyjął święcenia kapłańskie 14 sierpnia 1960. Pracował jako wikariusz w Miliczu (1960–1963), Chojnowie (1963–1965) i w parafii Świętej Trójcy w Legnicy. W l. 1968–1971 był proboszczem w Bogatyni. W 1971 we wrocławskiej Kurii został referentem wydziału budowlano-gospodarczego, diecezjalnym dyrektorem dobroczynności, diecezjalnym duszpasterzem ludzi chorych, diecezjalnym dyrektorem charytatywnym. W Sem. Duch. pełnił funkcję dyrektora administracyjnego i moderatora alumnów. W 1974 uzyskał magisterium na KUL, a w 1984 doktorat z teologii na PAT w Krakowie na podstawie pracy *Religijne stowarzyszenia i bractwa katolików świeckich w diecezji wrocławskiej od XVI w. do 1810 r.* We Wrocławiu prowadził wykłady z historii zakonów i teologii życia zakonnego. W 1981 otrzymał godność kapelana honorowego Ojca Świętego. W 1988 objął probostwo parafii św. Piotra i Pawła w Legnicy, a w 1989 został dziekanem dekanatu Legnica Zachód. W 1993 został protonotariuszem apostolskim i objął obowiązki wikariusza generalnego ordynariusza legnickiego. W 1994 wszedł do erygowanej kapituły legnickiej jako jej prepozyt. W 1997 uzyskał stopień dr. hab. W 2001 otrzymał stanowisko prof. uczelnianego PWT we Wrocławiu.

Ks. Kazimierz Dola – ur. 1934 w Zabrze-Pawłowie jako syn Juliusza i Heleny z d. Kowalczyk. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w l. 1952–1957 w Sem. Duch. w Nysie, przyjmując 28 października 1957 święcenia kapłańskie. Od września tegoż roku kontynuował na KUL pod kierunkiem ks. prof. Mariana Rechowicza studia specjalistyczne z historii Kościoła w średniowieczu. Rozprawę doktorską *Szpitalnictwo średniowieczne na Śląsku* obronił na KUL w 1963. Habilitował się w zakresie historii Kościoła na tymże uniwersytecie w 1978 na podstawie pracy *Wrocławska kapituła katedralna w XV wieku. Ustrój – skład osobowy – działalność*. Pracę dydaktyczną rozpoczął w 1960 w Sem. Duch. w Nysie. Kolejne awanse naukowe związane były z PWT we Wrocławiu, gdzie rozpoczął zajęcia w 1978. W 1981 został tu mianowany docentem, a w 1987 prof. nadzw. Tytuł profesorski uzyskał w 1996, a nominację na prof. zw. na Uniwersytecie Opolskim w 1997. Seminarium naukowe z historii Kościoła zaczął prowadzić w 1966 w WSD w Nysie, od 1980 we Wrocławiu, od 1994 na Uniwersytecie Opolskim na Wydziale Teologicznym i od 1997 w Instytucie Historii. Na seminariach tych napisano 9 prac doktorskich, 15 licencjackich, ok. 80 magisterskich i ok. 150 dyplomowych. Przynależał do następujących gremiów naukowych: sekretarz Sekcji Historii Kościoła Polskiego Towarzystwa Teologicznego (od 1990), czł. zw. Towarzystwa Naukowego KUL (od 1983), WTN (od 1994), Rady Naukowej przy Centrum Badań Śląskoznawczych i Bohemistycznych UW (1991–1998), Rady Naukowej EP (1984–1994), Komisji ds. Nauki Katolickiej przy EP (od 1994), Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów (od 1997).

Ks. Antoni Kielbasa SDS – ur. 1938 w Świętochłowicach, w rodzinie rzemieślniczej Jerzego i Małgorzaty z d. Dziuby. Nauki gimnazjalne pobierał w Niższym Sem. Duch. im. św. Jacka w Katowicach. Po rocznym nowicjacie kontynuował naukę w zgromadzeniu salwatorianów, uzyskując w 1957 świadectwo maturalne. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w Sem. Duch. salwatorianów w Bagni, przyjmując 29 czerwca 1963 święcenia kapłańskie w Trzebnicy. W 1964 rozpoczął studia z zakresu historii Kościoła na Wydziale Teologicznym KUL, które następnie kontynuował w Rzymie, prowadząc kwerendę w archiwach rzymskich, a także austriackich, szwajcarskich i niemieckich. Przygotowane materiały archiwalne w mikrofilmach przekazał do archiwum prowincjalnego w Krakowie. Po powrocie do kraju, w październiku 1972 podjął wykłady z historii Kościoła, patrologii i dziejów zgromadzenia w Sem. Duch. w Bagni. W l. 1975–1985 należał do zarządu prowincji, pełniąc obowiązki wikariusza i konsultora prowincjalnego. W l. 1984–1987 był przełożonym domu zakonnego w Trzebnicy, a 1987–1993 zastępcą tegoż domu. Organizował i uczestniczył w krajowych i zagranicznych sympozjach o tematyce salwatoriańskiej. W 1992 na PWT we Wrocławiu otrzymał tytuł dr. teologii na podstawie pracy poświęconej założycielowi salwatorianów i salwatorianek oraz kształtowaniu się i realizacji

ks. Antoni Kielbasa SDS

ks. Mieczysław Kogut

idei powołania nowego zgromadzenia w Kościele. W 1993 został adiunktem przy Katedrze Historii Kościoła w Czasach Nowożytnych i rozpoczął wykłady monograficzne dla licencjuszy i doktorantów oraz wykłady kursoryczne z historii Kościoła powszechnego dla studentów świeckich. W 1998 odbył kolokwium habilitacyjne, przedstawiając rozprawę *Salwatorianie z ziem polskich w latach 1881–1903*.

Ks. Mieczysław Kogut – ur. 1955 w Kluczborku jako syn Jana i Eleonory. Świadectwo maturalne uzyskał w 1976 w Technikum Budowlanym w Opolu. Po ukończeniu studiów filozoficzno-teologicznych w Sem. Duch. we Wrocławiu przyjął 22 maja 1982 święcenia kapłańskie. Pracował w charakterze wikariusza i katechety w Miliczu (1982–1984), Bogatyni (1984–1990) i w Prochowicach (1990–1991). W l. 1991–1993 był proboszczem w Kaczorowie, a od 1993 pełni obowiązki proboszcza w Sośnicy. Kontynuując studia na PWT we Wrocławiu, otrzymał magisterium i licencjat na podstawie rozprawy *Postawa ks. kard. Adolfa Bertrama do plebiscytu na Górnym Śląsku w latach 1919–1921*. W 1991 uzyskał stopień dr. teologii, przedstawiając pracę *Struktura organizacyjna Kościoła katolickiego i życie religijno-moralne w okręgu milickim w rozwoju historycznym*. Na podstawie dorobku naukowego i rozprawy *Kościół katolicki w archidiecezji wrocławskiej w latach 1654–1945* odbył w 2001 kolokwium hab. Uczestniczył czynnie w sympozjach naukowych i w zjazdach regionalistów. Jest adiunktem przy Katedrze Historii Kościoła na Śląsku.

Ks. Zdzisław Lec – ur. 1951 w Bolesławcu jako syn Franciszka i Heleny z d. Filip. Maturę uzyskał w 1970 w Technikum Elektroenergetycznym w Legnicy. W l. 1970–1971 pracował we wrocławskim przedsiębiorstwie „Elektromontaż” i po odbyciu służby wojskowej w Żaganiu wstąpił w 1973 do Sem. Duch. we Wrocławiu. Święcenia kapłańskie przyjął 19 maja 1979 w katedrze wrocławskiej. Był wikariuszem i katechetą w parafiach: św. Mikołaja w Brzegu n. Odrą (1979–1983), św. Stanisława w Świdnicy (1983–1984) i ponownie w Brzegu n. Odrą (1984–1988). Z pracą duszpasterską łączył studia na PWT we Wrocławiu, zdobywając w 1983 licencjat, a w 1988 doktorat na podstawie pracy *Biblioteka kolegium oo. jezuitów w Świdnicy w latach 1626–1776*. W l. 1988–1991 był prefektem w Sem. Duch., pracując równocześnie w Archiwum Archidiecezjalnym we Wrocławiu. Jako adiunkt PWT prowadził ćwiczenia z języka łacińskiego. Otrzymawszy w 1991 stypendium naukowe, wyjechał do Paderborn, pogłębiając znajomość języka niemieckiego i zbierając materiały do habilitacji na temat śląskich jezuitów. W 1992 otrzymał przedłużenie urlopu naukowego i zaangażował się w pracę duszpasterską w Włóczęb, ośrodku pielgrzymkowym diecezji augsburskiej. Po powrocie do kraju został proboszczem w Wiązowie. W 1995 odbył kolokwium habilitacyjne na PFT we Wrocławiu na podstawie dorobku naukowego i rozprawy *Jezuici we Wrocławiu 1581–1776*. W 1996 zrezygnował z parafii i przeszedł do pracy dydaktyczno-naukowej. Został kierownikiem Katedry Historii Kościoła na Śląsku. W 2000 otrzymał stanowisko prof. PWT we Wrocławiu, a w 2002 tytuł prof. n. hum. Wykłada historię Kościoła na PWT we Wrocławiu oraz w Sem. Duch. diecezji zielonogórsko-gorzowskiej. Jest promotorem 1 pracy doktorskiej, 33 prac magisterskich oraz recenzentem 3 rozpraw doktorskich i 74 prac magisterskich.

Ks. Józef Mandziuk – ur. 1941 w Jackówce, pow. Tłumacz, woj. Stanisławów, jako syn Michała i Karoliny z d. Jaśkiewicz. Świadectwo maturalne uzyskał w 1959 w Legnicy. Po studiach filozoficzno-teologicznych w Sem. Duch. we Wrocławiu przyjął 27 czerwca 1965 święcenia kapłańskie w Legnicy. Był wikariuszem we Wrocławiu-Leśnicy (1965–1967) i w Złotym Stoku (1967–1974). Magisterium uzyskał na KUL (1967) i w ATK (1969) i tam również w 1974 doktorat na podstawie pracy *Dzieje Biblioteki Parafialnej w Nysie*. W l. 1974–1975 przebywał na stypendium naukowym w Rzymie, Paryżu i w Niemczech. W listopadzie 1975 rozpoczął pracę w Archiwum Archidiecezjalnym i Bibliotece Kapitułnej we Wrocławiu, w charakterze wicedyrektora. Od 1976 prowadził wykłady zlecone na PWT we Wrocławiu, zostając w 1980 adiunktem przy Katedrze Historii Kościoła w Czasach Nowożytnych i Historii Sztuki. W 1985 habilitował się w ATK na podstawie dorobku naukowego i rozprawy *Karol*

ks. Zdzisław Lec

ks. Józef Mandziuk

ks. Józef Swastek

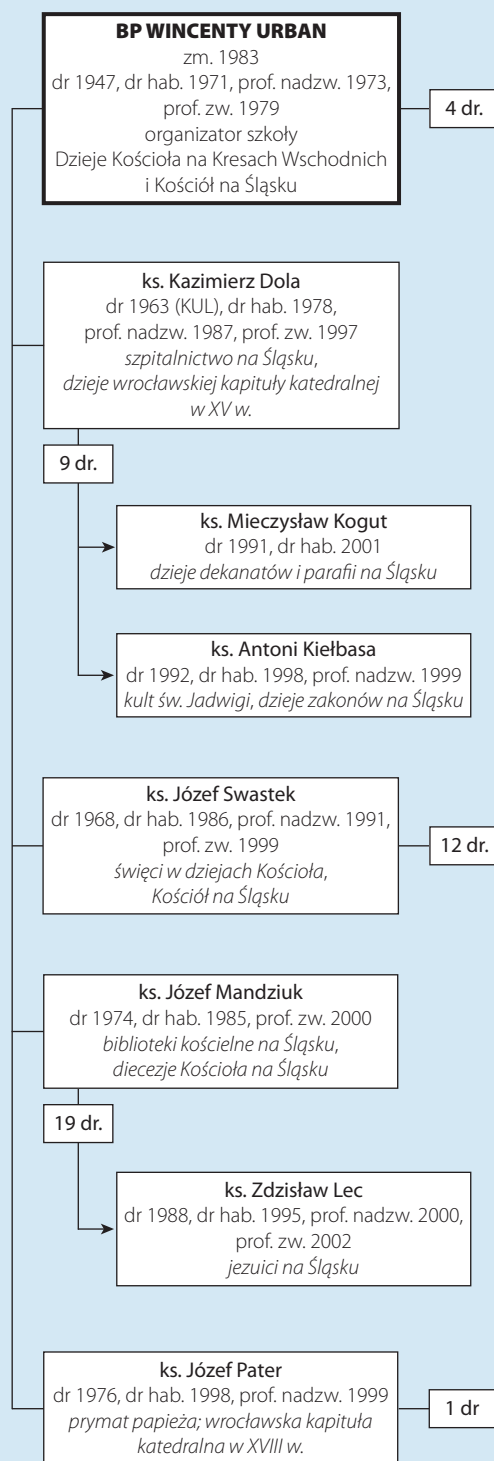
Franciszek Neander biskup sufragany wrocławski (1626–1693) i jego księgozbiór. W 1986 otrzymał nominację na docenta PWT i objął funkcję kierownika Katedry Historii Kościoła w Czasach Nowożytnych, a w 1998 Katedry Historii Kościoła w Średniowieczu. W 1987 otrzymał stanowisko doc. w ATK i rozpoczął wykłady z historii Kościoła i prawa powszechnego oraz partykularnego, jako członek Wydziału Prawa Kanonicznego; w 1992 przeszedł na Wydział Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych, obejmując Katedrę Historii Kościoła w Czasach Nowożytnych. Pracując w Warszawie, dojeżdża z wykładami do Wrocławia, gdzie w dalszym ciągu ma swoją katedrę na PWT. W 1994 założył półrocznik historyczno-społeczny „Saeculum Christianum” i jest jego redaktorem naczelnym. Odbił 41 zagranicznych podróży naukowo-duszpasterskich. Dotychczas wypromował 29 magistrów, 14 licencjuszy i 19 doktorów. Napisał 2 recenzje profesorskie, 3 habilitacyjne, 15 doktorskich i 128 magisterskich. Aktualna jego bibliografia zawiera 643 pozycje drukowane, w tym 14 książek z zakresu historii Kościoła, zwłaszcza na Śląsku, bibliotekoznawstwa i biografistyki. W 1997 otrzymał tytuł prof. n. hum., a w 2000 stanowisko prof. zw. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Ks. Józef Pater biogram zob. s. 186.

Ks. Józef Swastek – ur. 1936 w Tropiu, w wielodzietnej rodzinie Władysława i Ludwika z d. Majda. Studia teologiczne odbył w Sem. Duch. we Wrocławiu, przyjmując tam 14 sierpnia 1960 święcenia kapłańskie. Przez rok był bibliotekarzem w Sem. Duch., a następnie wikariuszem i katechetą w Oleśnicy. W 1962 rozpoczął na KUL studia specjalistyczne z zakresu historii Kościoła, wnieść je stopniem dr., uzyskany w 1968 na podstawie pracy *Przedtrydencki kult św. Jerzego Kapadockiego w diecezji krakowskiej w świetle wezwań kościelnych, fundacji prostych i ksiąg liturgicznych*. W l. 1966–1967 był wikariuszem i katechetą we Wrocławiu-Leśnicy. Następnie rozpoczął pracę dydaktyczno-wychowawczą jako sekretarz PWT (1969–1973), prefekt seminaryjny (1970–1972), wykładowca metodyki (od 1969) i historii Kościoła (od 1983). Ponadto od 1972 był wykładowcą historii Kościoła w Studium Katechetycznym we Wrocławiu. W 1986 przeprowadził przewód hab. na KUL i został kierownikiem Katedry Historii Kościoła w Czasach Najnowszych, a w 1991 otrzymał tytuł prof. nadzw. W l. 1988–1997 pełnił funkcję prodziekana PWT we Wrocławiu, a w l. 1995–1996 był przewodniczącym Kolegium Prorektorów Wyższych Uczelni Wrocławskich. Odbił podróż naukową do Austrii i Włoch. W 1985 otrzymał godność kapelana honorowego Ojca Świętego, a w 1996 został kanonikiem gremialnym wrocławskiej kapituły katedralnej. W 1972 zamieszkał u sióstr elżbietanek, gdzie pełni obowiązki kapelana domu św. Rafała. Interesuje się głównie dziejami kultu świętych na ziemiach polskich. Bierze czynny udział w ogólnopolskich sympozjach naukowych, zjazdach wykładowców historii Kościoła oraz posiedzeniach Oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego we Wrocławiu. W 1999 otrzymał tytuł prof. n. hum., a w 2001 stanowisko prof. zw. PWT we Wrocławiu.

Bp Wincenty Urban biogram zob. s. 187.

Historia Kościoła

Instytut Teologii Systematycznej

W prezentacji dyscyplin Instytutu Teologii Systematycznej zwrócimy uwagę na cztery działy wiedzy teologicznej: biblistykę (nauki biblijne), teologię fundamentalną, teologię dogmatyczną i teologię moralną.

Nauki biblijne w 1947 r. w Seminarium Duchownym we Wrocławiu znalazły wybitnego specjalistę w osobie ks. Józefa Jelity. Był on wychowankiem Uniwersytetu Wrocławskiego. Habilitował się na Wydziale Teologicznym UJK

we Lwowie. Wykładał we wrocławskim seminarium Stary Testament. Opublikował 50 prac.

W następnych latach wykłady z zakresu nauk biblijnych prowadzili: ks. Mikołaj Witkowski, ks. Jan Wierusz-Kowalski, o. Jerzy Rumak OFM Cap, ks. Walenty Prokulski SJ, ks. Stanisław Wojtowicz, ks. Sylwester Baksik, ks. Jan Śliwa, ks. Jan Drozd SDS, ks. Zbigniew Kaznowski, ks. Jan Stępień, ks. Michał Czajkowski, o. Hugolin Langkammer OFM,

Teologia systematyczna

ks. Józef Jelito
dr UW, dr hab. WT UJK
we Lwowie
Stary Testament

ks. Zbigniew Kaznowski

ks. Tomasz Hergesel
dr 1957, dr hab. 1983,
prof. zw. 2001

ks. Mariusz Rosik
dr 1997 (Rzym)

s. Józefa Ewa Jezierska
dr 1983, dr hab. 1993

ks. Michał Czajkowski
dr 1966, dr hab. 1987

ks. Tomasz Hergesel, ks. Henryk Lempa, ks. Janusz Czerński, o. Sebastian Jasiński OFM, s. Józefa Ewa Jezierska OSU, ks. Zygmunt Jaroszek, ks. Bolesław Kałuża, ks. Mariusz Rosik i ks. Ryszard Zawadzki. Spośród wymienionych, pozostających na stałe w środowisku wrocławskim, tylko 3 osoby uzyskały status samodzielnego pracownika nauki: ks. T. Hergesel, s. J.E. Jezierska i ks. M. Rosik. Przedmiotem zainteresowań ks. Hergesela były przede wszystkim cuda Chrystusa i idea Jahwizmu w Starym Testamencie (por. jego pozycje: *Jezus Cudotwórca*, Katowice 1987 oraz *Stary Testament – Jahwizm*, Kraków 1992). Osobliwym hobby autora jest badanie oddziaływania Biblii na polskie prądy kulturowe, a szczególnie na literaturę i sztukę Młodej Polski. Głównym przedmiotem zainteresowań s. Jezierskiej jest teologia św. Pawła Apostoła, a w szczególności problem współumierania i współzmartwychwstania wiernych z Chrystusem oraz problem proegzystencji Chrystusa.

Teologię fundamentalną w powojennym 60-leciu we Wrocławiu wykładali: ks. Eugeniusz Tomaszewski, ks. Edward Kopeć, ks. Stanisław Nagy, ks. Stanisław Dudek i ks. Andrzej Nowicki. Z nich zaś ks. Tomaszewski i ks. Nowicki to wykładowcy miejscowi. Dwaj pozostali dojeżdżali do Wrocławia z KUL. W zainteresowaniach naukowych ks. Tomaszewskiego przewijały się głównie dwa zagadnienia: stosunku Jezusa historii do Chrystusa wiary i zmartwychwstania Chrystusa. Ks. Nowicki zajmuje się głównie eklezjologią.

Pismo Święte

Ks. Michał Czajkowski – ur. 1934 w Chełmży. Studia teologiczne odbywał w Sem. Duch. w Paradyżu (1953–1956) i we Wrocławiu, przyjmując 15 czerwca 1958 święcenia kapłańskie z rąk bp. B. Kominka. W l. 1958–1959 pracował w Oleśnicy. Następnie kontynuował studia na KUL (1959–1960), w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie, gdzie uzyskał w 1964 licencjat, oraz we Francuskiej Szkole Biblijnej i Archeologicznej w Jerozolimie i na Angelicum w Rzymie, uzyskując tam w 1966 doktorat. W l. 1967–1972 był wykładowcą Starego Testamentu i Nowego Testamentu oraz języka greckiego PWT we Wrocławiu. Pełnił funkcję rektora kościoła św. Marcina we Wrocławiu, a w l. 1972–1976 – obowiązki proboszcza parafii św. Jana Chrzciela w Zgorzelcu. W 1976 został adiunktem ATK w Warszawie i rozpoczął pracę naukowo-badawczą w stolicy, a także w innych ośrodkach krajowych i zagranicznych. Odbył naukowe i duszpasterskie wyjazdy do Niemiec, Rosji, Litwy, Czechosłowacji, Francji, Anglii, Włoch, Austrii, Szwajcarii, Stanów Zjednoczonych, Kanady, Brazylii, Jordanii, Izraela i Syrii. Należy do Europäische Gesellschaft für Katholische Theologie. Jest członkiem Komisji EP ds. Dialogu z Niewierzącymi, Komisji ds. Dialogu z Judaizmem oraz członkiem–założycielem Towarzystwa Przyjaźni Polsko–Izraelskiej, Polskiej Rady Chrześcijań i Żydów, Międzynarodowej Rady Programowej Centrum Informacji, Spotkań, Dialogu, Wychowania i Modlitwy w Oświęcimiu, Rady Naukowej Centrum Badania i Nauczania Historii Żydów w Polsce. Należy do kolegium redakcyjnego następujących czasopism: „Więź”, „Polska–Izrael”, „Pielgrzym” (Kanada), „Nasze Słowo” (Niemcy). Był

W gronie wykładowców **teologii dogmatycznej** w minionym 60-leciu znaleźli się: bp Henryk Grzondziel, ks. Józef Pujdak SP, ks. Józef Matlak TS, ks. Stanisław Mierzwa, ks. bp Tadeusz Rybak, ks. Roman Rogowski, ks. Antoni Słomkowski (b. rektor KUL), o. Andrzej Krupa, ks. bp Alfons Nossol, o. Maurycy Wszolek OFM, ks. Mirosław Ratajczak, ks. bp Jan Tyrawa, ks. Piotr Liszka, ks. Jerzy Lewandowski, ks. Bogdan Ferdek, ks. Włodzimierz Wołyniec, ks. Andrzej Małachowski. Samodzielnymi pracownikami naukowymi związani na stałe z Wrocławiem to: ks. R. Rogowski, ks. P. Liszka, ks. B. Ferdek i ks. W. Wołyniec. Pierwszy z nich uprawia teologię dość oryginalną w skali polskiej. Jest to specyficzny rodzaj antropologii teologicznej i eklezjologii, powiązany z mistyką i poezją. Autor usiłuje zasadnie ukazać, iż każda prawda chrześcijańska posiada jakąś znaczącą relację do świata i może otrzymać interpretację „kosmiczną”, czyli może się rozciągać na Universum. Mistyka tego typu ma spore znaczenie dla formowania współczesnej duchowości chrześcijańskiej i charakteryzuje się dużą oryginalnością.

Pozostali wrocławscy dogmatycy zajmują się głównie: ks. P. Liszka – teologią wyzwolenia i teologią czasu, ks. B. Ferdek zaś chrystologią i eschatologią w dużej mierze w aspekcie ekumenicznym. Podobnie ks. W. Wołyniec zajął się teologią ekumeniczną.

Dziedzinę **teologii moralnej** w okresie powojennym reprezentują chronologicznie następujący wykładowcy: o. Stanisław Rymarz OFM Cap, ks. Franciszek Ilków-Gołąb, ks. Leon Jezierski, ks. Stanisław Witek, bp Józef Marek, ks. kard. Henryk Gulbinowicz, ks. Antoni Młotek, ks. Jan Kowalski, ks. Michał Chłopowiec, ks. Edward Janiak, ks. Andrzej Siemieniowski, ks. Tadeusz Reroń, ks. Marian Biskup i ks. Krzysztof Janiak. Z wymienionych moralistów ks. A. Młotek, ks. M. Chłopowiec i ks. T. Reroń to miejscowi samodzielni pracownicy naukowcy. Dużą aktywność naukową przejawia także ks. J. Kowalski z Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, który od 1972 r. prowadzi także zajęcia dydaktyczne na PWT we Wrocławiu. Samodzielnym pracownikiem jest również ks. A. Siemieniowski publikujący wiele prac naukowych z dziedziny duchowości.

ekspertem Synodu Wrocławskiego. W 1987 odbył kolokwium habilitacyjne na podstawie dorobku naukowego i rozprawy *Apokalipsa jako księga profetycznego orędzia napomnienia, pocieszenia i nadziei*. Otrzymał Katedrę Introdukcji do Nowego Testamentu. Jest autorem licznych komentarzy biblijnych i homilii, które drukuje w różnych czasopismach polskich i zagranicznych.

Ks. Tomasz Hergesel – ur. 1943 w Dobrzemiu Wielkim jako syn Józefa i Marii z d. Szywalskiej. Maturę uzyskał w 1963 w Liceum Korespondencyjnym dla Pracujących we Wrocławiu. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w Sem. Duch. we Wrocławiu, przyjmując tam 21 czerwca 1969 święcenia kapłańskie. Po rocznym wikariacie we Wrocławiu wyjechał na dalsze studia do Rzymu, gdzie w 1973 uzyskał licencjat na Biblicum, a w 1975 doktorat na Uniwersytecie Gregoriańskim. W 1976 objął funkcję prefekta w Sem. Duch. we Wrocławiu i został adiunktem PWT, prowadząc wykłady z egzegezy Nowego Testamentu, wstępu do Nowego Testamentu i teologii biblijnej. Ponadto był lektorem języka greckiego, włoskiego i niemieckiego. W l. 1979–1981 studiował germanistykę na UW. W 1983 habilitował się na KUL. Wykładał egzegezę Nowego Testamentu w Sem. Duch. w Nysie (1982–1983) i na UW (1989–1991). W 1987 wyjechał na Wybrzeże Kości Słoniowej, gdzie w Sem. Duch. w Anyama prowadził zajęcia dydaktyczne. Tworczą działalność naukową w 1991 przerwała choroba, którą przezwycięża m.in. ogromnym wysiłkiem woli i chęcią życia. Pomimo niesprawności prawej ręki, kontynuuje malowanie obrazów. Od 1996 ukazują się jego popularne artykuły z zakresu

ks. Michał Czajkowski

ks. Tomasz Hergesel

s. Józefa E. Jezierska OSU

ks. Zbigniew Kaznowski

ks. Mariusz Rosik

bibliistyki, umieszczane w czasopiśmie „Jak być człowiekiem?”. W 1997 został kapelanem honorowym Ojca Świętego. W 1999 otrzymał tytuł prof. n. hum., a w 2001 stanowisko prof. zw. PWT we Wrocławiu.

S. Józefa E. Jezierska OSU – ur. 1935 w Bydgoszczy. Nauki gimnazjalne pobierała w Liceum Ogólnokształcącym Sióstr Urszulanek w Gdyni, gdzie w 1952 uzyskała świadectwo dojrzałości. W latach 1952–1956 studiowała matematykę na UAM w Poznaniu, a następnie uczyła w szkole średniej. W 1958 wstąpiła do urszulanek Unii Rzymskiej, składając w roku 1966 śluby wieczyste. W l. 1961–1964 studiowała w Wyższym Instytucie Katechetycznym w Krakowie. Od 1966 była nauczycielką matematyki w Liceum Ogólnokształcącym Sióstr Urszulanek we Wrocławiu, pełniąc od 1971 obowiązki dyrektora tejże szkoły. W l. 1969–1972 studiowała na PWT we Wrocławiu. Doktorat z teologii uzyskała w 1983 na podstawie pracy *Pawłowa idea współumierania i współmartwychwstania z Chrystusem*. W 1993 odbyła kolokwium habilitacyjne na podstawie rozprawy „*Żyjemy dla Pana... Umieramy dla Pana*” (Rz 14, 8). *Proegzystencja chrystocentryczna chrześcijan w myśli Pawłowej*. Po habilitacji jest kier. Katedry Egzegezy Ksiąg Nowego Testamentu. Wykłada wstęp ogólny do Pisma Świętego i egzegezę Nowego Testamentu.

Ks. Zbigniew Kaznowski – ur. 1927 we Lwowie, zm. 2001 we Wrocławiu. Syn Erazma i Józefy z d. Nicz. Na Kleparowie ukończył szkołę powszechną, a maturę uzyskał w 1945 w Szkole Okręgu Kolejowego. Studia teologiczne odbył we Lwowie i w Kalwarii Zebrzydowskiej, gdzie 25 czerwca 1950 przy-

jął święcenia kapłańskie. Był wikariuszem w Uhnowie (1950–1951) i Ludźmierzu (1952–1953). Następnie odbył studia z zakresu bibliistyki na UJ (1953–1955), KUL (1955–1958) i Biblicum w Rzymie. W 1958 uzyskał doktorat w Lublinie na podstawie pracy *Mesjanizm Psalmu 110*, której promotorem był ks. prof. S. Łach. Był wykładowcą przedmiotów biblijnych w Sem. Duch. w Krakowie i w paulińskim Studium Teologicznym. W 1961 rozpoczął pracę wykładowcy w Sem. Duch. we Wrocławiu, przerwana w latach 1967–1970 wyjazdem do Stanów Zjednoczonych z wykładami w Sem. Duch. w Orchard Lake. W 1984 otrzymał godność kapelana Ojca Świętego. W 1966 i 1979 odbył podróże do Ziemi Świętej.

Ks. Mariusz Rosik – ur. 1968 we Wrocławiu w rodzinie nauczycielskiej Zefiry i Marii. Nauki gimnazjalne pobierał w IX Liceum Ogólnokształcącym we Wrocławiu, zdobywając w 1987 świadectwo maturalne. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w Sem. Duch. we Wrocławiu, przyjmując 22 maja 1993 święcenia kapłańskie. W l. 1993–1997 pracował w charakterze wikariusza i katechety w parafii Najświętszego Zbawiciela we Wrocławiu. Doktorat z zakresu teologii biblijnej uzyskał w 1997 na PWT we Wrocławiu na podstawie rozprawy *Ku radykalizmowi ewangelii. Studium nad wspólnymi logiami Jezusa w ewangeliiach według św. Mateusza i św. Marka*. W l. 1997–2001 kontynuował studia w Biblicum w Rzymie, wienając je licencjatem nauk biblijnych. Odbył też studia semestralne w Jerozolimie. Od 2001 jest wykładowcą na PWT we Wrocławiu i w Sem. Duch. salwatorianów w Bagnie.

Teologia fundamentalna

Ks. Andrzej Nowicki – ur. 1947 w Węglińcu jako syn Henryka i Władysławy z d. Wieprzkowicz. W 1965 zdobył maturę w liceum ogólnokształcącym w Zgorzelcu. Po ukończeniu studiów w Sem. Duch. we Wrocławiu, w l. 1966–1968 przerwanych służbą wojskową, przyjął 27 maja 1972 święcenia kapłańskie. W l. 1972–1973 był wikariuszem i katechetą w parafii Zmartwychwstania Pańskiego w Wałbrzychu. Następnie studiował na KUL, zdobywając w 1976 licencjat, a w 1980 doktorat z teologii fundamentalnej na podstawie pracy *Problem weryfikacji Kościoła i jego struktury u G. Philipsa*. W 1980 został adiunktem na PWT we Wrocławiu i prowadzi wykłady z metodologii, nauki o religii, teologii fundamentalnej i dogmatycznej. W l. 1981–1982 przebywał jako stypendysta na Uniwersytecie w Louvain-la-Neuve. Od 1984 pełni rolę cenzora wydawnictw kościelnych. W 1986 został ekspertem Komisji ds. Struktury Kościelnych Synodu Wrocławskiego, a w 1989 czł. Komisji Przygotowawczej do II Synodu Plenarnego. W 1995 przeprowadził przewód habilitacyjny na PWT we Wrocławiu i został kierownikiem Katedry Teologii Fundamentalnej. Wykłada teologię fundamentalną i naukę o religii. Od 1997 pełni obowiązki wicedyrektora Dru-

karni Tumskiej oraz red. naczelnego Wydawnictwa Archidiecezji Wrocławskiej TUM.

Ks. Eugeniusz Tomaszewski – ur. 1918 w Nowotańcu k. Sanoka w wielodzietnej rodzinie Wojciecha i Franciszki z d. Banasiewicz, zm. 1978 we Wrocławiu. Świadectwo maturalne uzyskał w 1936 w Żółkwi. Studia teologiczne odbył na UJK we Lwowie. Po przyjęciu święceń kapłańskich 4 maja 1941 w Brzozowie przebywał w Nowotańcu, gdzie prowadził tajne nauczanie i organizował pomoc dla Żydów i w przeprowadzaniu żołnierzy przez karpacie przejścia na Węgry. Od 1945 duszpasterzował w Kamieniu Wielkim, Pantalowicach i Bochni. Na KUL uzyskał doktorat z teologii na podstawie pracy *Nauka Mariawitów o Kościele*. W 1949 wykładał apologetykę w Sem. Duch. we Wrocławiu. W l. 1953–1957 pracował kolejno jako administrator w parafiach: Krzydlina Mała, Wińsko i Marciszów. W 1957 powrócił do pracy w Sem. Duch., prowadząc wykłady z apologetyki, a od 1960 również historii religii. W l. 1957–1961 był administratorem parafii Wrocław-Brochów. W 1961 objął probostwo parafii Św. Rodziny we Wrocławiu, w której duszpasterzował do końca życia. W 1970 habilitował się na ATK w Warszawie.

Teologia dogmatyczna

Ks. Bogdan Ferdek – ur. 1956 w Ozimku. Świadectwo maturalne uzyskał w 1975 w II Liceum Ogólnokształcącym w Opolu. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w Sem. Duch. w Nysie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1981. Pracował jako wikariusz w parafii św. Andrzeja w Zabrze. W 1987 zdobył tytuł doktora teologii na podstawie pracy *Pojęcie „przyszłości” i „kairosu” we współczesnej teologii*, napisanej pod kierunkiem ks. bp. prof. A. Nossola. W 1992 podjął pracę na PWT we Wrocławiu jako adiunkt przy Katedrze Eklezjologii. W 1998 odbył kolokwium habilitacyjne oparte na dorobku naukowym i rozprawie habilitacyjnej *Sekty i nowe ruchy religijne jako problem teologiczny*. Oprócz wykładów na PWT we Wrocławiu prowadzi zajęcia w Sem. Duch. w Legnicy i w Sem. Duch. salwatorianów w Bagnie. W 2001 otrzymał stanowisko prof. uczelnianego PWT we Wrocławiu.

Ks. Piotr Liszka CMF – ur. 1951 w Chorzowie, diecezja katowicka. Syn Antoniego i Marii z d. Palka. Maturę zdał w 1970, po ukończeniu technikum mechanicznego w Chorzowie. Magisterium z matematyki uzyskał w 1974 na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. W 1974 wstąpił do Zgromadzenia Misjonarzy Kłaretynów, gdzie złożył 1 lutego 1976 pierwsze, a 1 lutego 1979 wieczyste śluby zakonne. Po ukończeniu studiów filozoficzno-teologicznych w Sem. Duch. we Wrocławiu i uzyskaniu magisterium z teologii w zakresie pedagogiki przyjął 23 maja 1981 święcenia kapłańskie. Teologiczne studia licencjackie odbył na KUL, gdzie w 1985 uzyskał doktorat z teologii dogmatycznej na podstawie pracy *Eklezjogeneza w ujęciu Leonardo Boffa*. Od 1985 rozpoczął pracę dydaktyczną na PFT jako wykładowca teologii dogmatycznej. W 1985 – mianowany adiunktem, w 1994 docentem na

ks. Andrzej Nowicki

ks. Eugeniusz Tomaszewski

ks. Bogdan Ferdek

ks. Piotr Liszka CMF

ks. Roman E. Rogowski

ks. Włodzimierz Wołyniec

podstawie kolokwium habilitacyjnego przeprowadzonego w 1993 na PWT we Wrocławiu. W 2002 otrzymał tytuł prof. n. hum. Głównym przedmiotem jego zainteresowań naukowych była teologia wyzwolenia, teologia życia konsekrowanego, a następnie trynitologia. Należy do Sekcji Dogmatycznej Teologów Polskich i do Polskiego Towarzystwa Teologicznego we Wrocławiu. Jest współpracownikiem kilku czasopism teologicznych. Jako specjalista z teologii życia konsekrowanego był ekspertem w komisji Synodu Archidiecezji Wrocławskiej ds. życia konsekrowanego i zapraszany jest z referatami i wykładami do różnych wspólnot zakonnych.

Ks. Roman E. Rogowski – ur. 1936 w Woli Hetmańskiej, pow. Podhajce, w archidiecezji lwowskiej, w wielodzietnej rodzinie ziemiańskiej Tomasza i Franciszki z d. Kuźniar. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Albogowej, Trzcielu i Braszowicach, a maturę zdał w 1954 w liceum ogólnokształcącym w Ząbkowicach Śl. Po odbyciu studiów filozoficzno-teologicznych w Sem. Duch. we Wrocławiu przyjął tam 14 marca 1960 święcenia kapłańskie z rąk bp. A. Wronki. W l. 1960–1962 pracował jako wikariusz i katecheta w Zgorzelcu. Następnie kontynuował studia na KUL, uzyskując w 1970 doktorat z teologii dogmatycznej na podstawie pracy *Poznanie Boga „przez łaskę” według teologów ze Szkoły św. Wiktora w XII wieku*, której promotorem był ks. prof. W. Granat. W l. 1966–69 był wikariuszem w parafii katedralnej, a w l. 1969–1970 prefektem w Sem. Duch. we Wrocławiu. Od 1967 rozpoczął pracę dydaktyczną na PWT jako wykładowca teologii dogmatycznej i ekumenicznej. W 1971 został adiunktem, w 1986 – docentem po prze-

prowadzeniu kolokwium habilitacyjnego na PAT w Krakowie, a w 1991 – prof. nadzw. W l. 1988–1989 był nauczycielem na PWr. Głównym przedmiotem jego zainteresowań naukowych jest eschatologia i Eucharystia. Należy do Sekcji Dogmatycznej Teologów Polskich i do Polskiego Towarzystwa Teologicznego we Wrocławiu. W 1981 uczestniczył w sesji „The Common Christian Roots of the European Nations” w Rzymie. Ponadto odbył podróże do Meksyku, Ameryki Środkowej, Indii, Afryki Północnej, Tajlandii, Korei i Wietnamu. Jest wielkim miłośnikiem gór, co znalazło wyraz w jego utworach. Obdarzony talentem literackim, cieszy się uznaniem jako kaznodzieja i konferencjonista. Bierz udział w audycjach radiowych i programach telewizyjnych. Jako prelegent występuje w Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej, zjazdach, sympozjach. W 1999 otrzymał tytuł prof. n. hum., a w 2001 stanowisko prof. zw. PWT we Wrocławiu.

Ks. Włodzimierz Wołyniec – ur. 1961 w Oławie jako syn Zbigniewa i Stefani z d. Fudała. Tam ukończył szkołę podstawową i średnią, uzyskując w 1979 świadectwo maturalne. Studia teologiczne odbył w Sem. Duch. we Wrocławiu, przyjmując 1 czerwca 1985 święcenia kapłańskie. W l. 1985–1987 był wikariuszem i katechetą w Strzegomiu. Następnie studiował w Rzymie, uzyskując w 1991 doktorat z teologii w Ateneo Romano della Santa Croce. Wróciwszy do Wrocławia, rozpoczął pracę w charakterze notariusza kurialnego i wykładowcy teologii dogmatycznej na PWT we Wrocławiu, a następnie prefekta i ojca duchownego w Sem. Duch. Jest adiunktem przy II Katedrze Teologii Dogmatycznej.

Teologia moralna

Ks. Michał Chłopowiec – ur. 1939 w Żórawnie, woj. Stanisławów, w wielodzietnej rodzinie Emila i Władysławy z d. Schmidt. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Baborowie, a w Głubczycach ukończył liceum ogólnokształcące, gdzie w 1958 uzyskał maturę. Studia teologiczne odbył w Seminarium Duchownym we Wrocławiu, przyjmując tam 28 czerwca 1964 święcenia kapłańskie z rąk abp. B. Kominka. Był wikariuszem i katechetą w Nowej Soli (1964–1967) i we wrocławskich parafiach św. Doroty (1967–1970) i św. Elżbiety (1970–1971). Następnie wyjechał na studia specjalistyczne do Paryża, gdzie w 1977 w Instytucie Katolickim uzyskał doktorat z teologii moralnej na podstawie pracy *La lutte de classes l'enseignement de l'Episcopat français*, której promotorem był o. M.D. Chenu. W 1977 został adiunktem PWT we Wrocławiu i objął wykłady z teologii moralnej. W l. 1979–1980 był stypendystą na uniwersytecie w Münsterze. W 1998 odbył kolokwium habilitacyjne na PWT we Wrocławiu na podstawie dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej *Wychowanie religijno-moralne dziecka w rodzinie*.

Ks. Antoni Młotek – ur. 1940 w Dawidowie k. Lwowa jako syn Filipa i Zofii z d. Grab. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Wabienicach, a w Oleśnicy zdał w 1957 maturę w liceum ogólnokształcącym. Studia teologiczne odbył

w Seminarium Duchownym we Wrocławiu, przyjmując tam dnia 23 czerwca 1963 święcenia kapłańskie. Przez 2 lata był wikariuszem i katechetą w parafii św. Teresy we Wrocławiu-Osobowicach. W l. 1965–1968 kontynuował studia w ATK w Warszawie. Następnie był prefektem studiów i dyrektorem Biblioteki w Seminarium Duchownym we Wrocławiu. W 1970 był kapłanem siostr Maryi Niepokalanej we Wrocławiu, a w l. 1971–1973 wikariuszem w parafii NMP na Piasku. Od 1968 pełni obowiązki wykładowcy teologii moralnej w Seminarium Duchownym we Wrocławiu. W 1973 uzyskał doktorat na podstawie pracy *Obowiązek apostołstwa świeckich według Ojców Kościoła złotego okresu patrystyki łacińskiej*. W tym też roku został adiunktem PWT we Wrocławiu. Ponadto w l. 1975–1976 prowadził wykłady z teologii moralnej w Seminarium Duchownym salwatorianów w Bagnie. W l. 1977–1978 przebywał na stypendium naukowym w Rzymie. Po powrocie do kraju nadal był wykładowcą, otrzymując w 1979 nominację na zastępcę prof. i kier. Katedry Teologii Moralnej Ogólnej. W l. 1978–1986 prowadził też wykłady w Studium Katechetycznym we Wrocławiu. Od 1975 udziela się jako sędzia prosynodalny, a w 1985 został cenzorem wydawnictw kościelnych. W 1987 przeprowadził przewód habilitacyjny w ATK i został docentem, a w 1991 prof. nadzw. PWT

ks. Michał Chłopowiec

ks. Antoni Młotek

ks. Tadeusz Reroń

ks. Andrzej Siemieniowski

we Wrocławiu. Uczestniczył w sympozjach naukowych w Rzymie i Brixen. Bierzemy czynny udział w zjazdach polskich teologów moralistów. W 1993 został honorowym kapłanem papieskim. W 1999 otrzymał tytuł prof. n. hum., a w 2001 stanowisko prof. zw. PWT we Wrocławiu.

Ks. Tadeusz Reroń – ur. 1950 we Wrocławiu jako syn Tadeusza i Heleny z d. Armatus. Maturę uzyskał w 1969 w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym we Wrocławiu. Po ukończeniu Sem. Duch. we Wrocławiu przyjął tam 31 maja 1975 święcenia kapłańskie. W l. 1975–1984 był wikariuszem i katechetą w Strzegomiu, a w l. 1984–1985 w katedrze wrocławskiej. W l. 1985–1989 odbył studia specjalistyczne na KUL, wieńcząc je w 1993 doktoratem z teologii moralnej na podstawie pracy *Moralne zadania środków społecznego przekazu w posoborowym nauczaniu Kościoła*. W 1995 otrzymał nominację na duszpasterza nauczycieli akademickich we Wrocławiu. W 1994 został adiunktem przy Katedrze Teologii Moralnej Ogólnej. Wykładał na Studium Katechetycznym w Legnicy (1992–1997) oraz we Wrocławiu (1992–1995), a w l. 1992–1997 w Sem. Duch. w Legnicy. Jest członkiem Podkomisji Przygotowania do Małżeństwa przy Komisji Episkopatu ds. Duszpasterstwa Akademickiego. W l. 1989–1996 był współorganizatorem Tygodni Kultury Chrześcijańskiej we Wrocławiu. Na-

leży do Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Bierzemy czynny udział w zjazdach polskich teologów moralistów. Wygłaszał referaty na Wrocławskich Dniach Duszpasterskich, Rejonowych Dniach Skupienia dla Duchowieństwa diecezji wrocławskiej i legnickiej.

Ks. Andrzej H. Siemieniowski – ur. 1957 we Wrocławiu, syn Henryka i Teresy z d. Hofman. We Wrocławiu uczęszczał do szkoły podstawowej i średniej oraz ukończył Seminarium Duchowne. Święcenia kapłańskie przyjął 1 czerwca 1985 w katedrze wrocławskiej. W l. 1985–1987 był wikariuszem i katechetą w Świdnicy. Wysłany na dalsze studia do Rzymu, uzyskał doktorat z teologii duchowości. W 1991 został ojcem duchownym w Seminarium Duchownym we Wrocławiu i adiunktem PWT. W l. 1993–1995 był dyrektorem Biblioteki Głównej PFT i MWSD we Wrocławiu. W 1997 przeprowadził przewód habilitacyjny na podstawie dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej *Ewangelikalna duchowość nowego narodzenia a tradycja katolicka*. W l. 1998–2001 pełnił obowiązki prorektora PFT we Wrocławiu. Jest kier. Katedry Teologii Duchowości. Wykłada teologię duchowości. W 2006 został mianowany biskupem pomocniczym diecezji wrocławskiej.

Instytut Teologii Praktycznej

Dziedzina społecznej nauki Kościoła i po części socjologia religii są tymi działami nauk teologicznych, dzięki którym wrocławskie środowisko teologiczne stało się znane nie tylko w Polsce, ale i za granicą. Dyscypliny te łączą się we Wrocławiu z nazwiskiem ks. Józefa Majki i ks. Jana Kruciny.

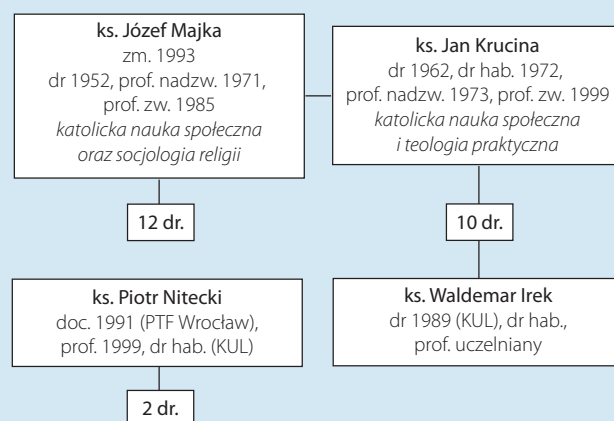
Dorobek naukowy ks. J. Majki obejmuje kilkanaście książek i ponad 300 artykułów. W sferze jakościowej jest to dorobek wielopłaszczyznowy, interdyscyplinarny, w niektórych sektorach oryginalny i pionierski. Najogólniej biorąc, można go – z pewnym uproszczeniem – zaszerzować do trzech działów: metodologii nauk teologicznych i społecznych, katolickiej nauki społecznej i socjologii religii. Ks. J. Majka był także doskonałym popularyzatorem katolickiej nauki społecznej i położył duże zasługi w dziedzinie organizacji nauki, a w szczególności na polu budowania struktur Papieskiego Fakultetu Teologicznego we Wrocławiu.

Bliskim współpracownikiem ks. J. Majki był ks. J. Krucina. Jego pole zainteresowań rozciąga się na dwie dziedziny: katolicką naukę społeczną i teologię praktyczną. W licznych publikacjach z zakresu katolickiej nauki społecznej wiele uwagi poświęca dobru wspólnemu, jego podstawom i zastosowaniu w życiu społecznym, gospodarczym, państwowym i międzynarodowym. Ks. J. Krucina ma też szczególne zasługi w dziedzinie organizacji nauki, a zwłaszcza na polu wydawniczym i w organizowaniu sympozjów naukowych (szczególnie Wrocławskich Dni Duszpasterskich, spotkań wykładowców sekcji katolickiej nauki społecznej).

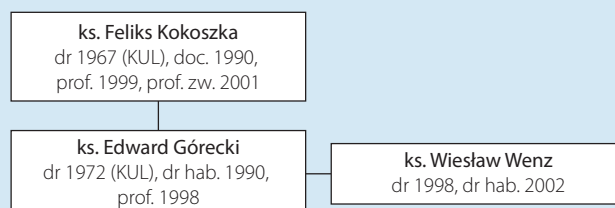
W latach 70. i 80. we Wrocławiu prowadził z wielkim kunsztem zajęcia z etyki gospodarczej, etyki życia publicznego, etyki społecznej i politycznej pan Jerzy Ozdowski z Warszawy. W ostatnich latach do grona wrocławskich społeczników dołączyli z Warszawy ks. Piotr Nitecki, były redaktor naczelny „Chrześcijanina w Świecie”, oraz ks. Waldemar Irek, którzy powiększyli zespół samodzielnych pracowników naukowych.

Dyscyplina prawa kanonicznego w powojennym 60-leciu była reprezentowana przez następujących kanonistów: ks. Stanisława Rymarza, ks. Kazimierza Kotulę, ks. Ewarysta Dębickiego, Tadeusza Silnickiego, ks. Michała Wyszyńskiego, ks. Feliksa Kokoszkę, bp. Józefa Marka, ks. Józefa Rybczyka, ks. Edwarda Góreckiego, ks. Jana Dudziaka, ks. Alojzego Ślósarczyka, ks. Bolesława Orłowskiego i ks. Wiesława

Nauka społeczna

Prawo kanoniczne

Teologia pastoralna

Wenza. Z wymienionych kanonistów najszerszą działalność naukową rozwinął ks. M. Wyszyński, który był także pracownikiem naukowo-dydaktycznym UW. Oprócz niego samodzielnymi pracownikami wśród wyżej wymienionych byli lub jeszcze są: ks. J. Rybczyk z KUL, ks. J. Dudziak z PAT i ks. E. Górecki. Ten ostatni, jako samodzielny pracownik naukowy, specjalizuje się głównie w prawie małżeńskim i prowadzi także zajęcia w Ołomuńcu na tamtejszym wydziale teologicznym. Do grona samodzielnych pracowników dołączył także ks. W. Wenz specjalizujący się w prawie zakonnym.

Teologia pastoralna jest ostatnią dyscypliną prezentowaną tu w ramach nauk teologicznych. Jest to dyscyplina dziś bardzo rozczłonkowana, obejmująca wiele dyscyplin praktycznych z zakresu teorii duszpasterstwa. Poza wspomnianym wcześniej ks. J. Kruciną dyscyplina ta nie miała we Wrocławiu samodzielnych pracowników naukowych. Była zasilana przez profesorów dojeżdżających z KUL, przede wszystkim Stefana Kunowskiego (pedagogika) i ks. Wacława Schenka (liturgia). Z miejscowych wykładowców godne są tu wymienienia przynajmniej niektóre nazwiska, które wpisały się na trwałe do polskiej teologii. Na pierwszym miejscu należy wspomnieć bp. Andrzeja Wronkę, sufragana wrocławskiego, zamiłowanego liturgistę. Opublikował on wiele cennych artykułów z zakresu liturgiki. Uważa się go za prekursora odnowy liturgicznej w Polsce. Jego następcami na

polu tej dyscypliny są ks. Leon Czaja, ks. Marek Adaszek i ks. Paweł Cembrowicz.

Dużą aktywność organizacyjną, wychowawczą i naukową jako pastoralista przejawiał wieloletni rektor wrocławskiego seminarium – bp Paweł Latusek. W pamięci wszystkich zapisał się jako wielki miłośnik seminarium, który przyczynił się do wielu powołań kapłańskich. Oprócz niego godni wspomnienia są także – znani nie tylko we Wrocławiu – homileci i zarazem kaznodzieje: ks. Marian Rzeszewski, ks. Leon Jezierski, ks. Julian Michalec, ks. Mirosław Drzewiecki, ks. Adam Bałabuch oraz wykładowcy katechetyki: ks. Józef Wojtukiewicz, ks. Stanisław Turkowski, ks. Aleksander Zienkiewicz, ks. Roman Drozd i ks. Janusz Misiewicz. Osobne wspomnienie należy się także ks. Hieronimowi Feichtowi, znanemu profesorowi Zakładu Muzykologii UWr.

ks. Waldemar Irek

ks. Jan Krucina

ks. Piotr Nitecki

ks. Edward Górecki

ks. Wiesław Wenz

bp Andrzej Wronka

Nauka społeczna

Ks. Waldemar Irek – ur. 1957 w Oławie jako syn Michała i Bronisławy z d. Podsiadlik. Maturę uzyskał w 1976 w liceum ogólnokształcącym w Oławie. Po ukończeniu Seminarium Duchownego we Wrocławiu przyjął tam 22 maja 1982 święcenia kapłańskie. W l. 1982–1985 był wikariuszem i katechetą w Strzegomiu, a 1985–1987 pracował w Wydawnictwie Księgarni Archidiecezjalnej we Wrocławiu. Następnie odbył studia specjalistyczne na KUL, wnieśćcąc je w 1989 doktoratem z teologii fundamentalnej. Od 1989 prowadzi ćwiczenia z homiletyki i wykłady z metodologii na PWT we Wrocławiu. W 1991 został adiunktem i objął wykłady z filozofii społecznej. W tym też roku został kapelanem Garnizonu Wojska Polskiego we Wrocławiu i dziekanem Śląskiego Okręgu Wojskowego. W 1992 przejął redakcję pisma wojskowego „Nasza Służba”. Od 1996 pełni obowiązki proboszcza parafii św. Piotra i Pawła w Oławie.

Ks. Jan Krucina – ur. 1928 w Karwinie-Darkowie na polskim Zaolziu, w górniczej rodzinie Józefa i Marii z d. Czupryna. Maturę uzyskał w 1947 w gimnazjum realnym w Orłowej. W l. 1947–1950 studiował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Ołomuńcu. Po likwidacji ołomunieckiego Seminarium Duchownego pracował jako robotnik, następnie technik budowlany, a w końcu kierownik działu planowania i inwestycji w Zagłębiu Ostrawskim. W l. 1957–1959 kontynuował studia teologiczne w Seminarium Duchownym we Wrocławiu, przyjmując tam 21 czerwca 1959 święcenia kapłańskie. Bezpośrednio po święceniach studiował na KUL, uzyskując doktorat z filozofii i teologii praktycznej. W 1972 odbył kolokwium habilitacyjne, przedstawiając rozprawę *Dobro wspólne. Teoria i jej zastosowanie*. W l. 1965–1979 prowadził wykłady z katolickiej nauki społecznej na KUL, gdzie w 1973 uzyskał tytuł prof. nadzw. W Seminarium Duchownym we Wrocławiu był spowiednikiem kleryków (1963–1965), prorektorem (1968–1988) i wykładowcą socjologii pastoralnej (1965–1970) oraz teologii praktycznej, etyki i etyki społecznej (od 1970). W l. 1988–1992 pełnił funkcję rektora PWT we Wrocławiu. Prowadził również szeroką działalność kurialną, będąc kapelanem i sekretarzem ordynariusza (1963–1968), kier. Wydziału Duszpasterskiego (1963–1992), delegatem ds. księgarni i dyr. Wydawnictwa TUM (od 1970), dyr. Drukarni Tumskiej (od 1980) oraz wikariuszem generalnym (1973–1974). W 1972 otrzymał godność szambelana papieskiego, w 1973 – kanonika gremialnego kapituły katedralnej, a w 1993 został protonotariuszem apostolskim. Jest czł. rzeczywistym Towarzystwa Naukowego

KUL i Polskiego Towarzystwa Teologicznego we Wrocławiu. Redaktor rocznika „Colloquium Salutis”. Do 2001 wypromował 8 doktorów, 34 licencjuszy i 172 magistrów. Napisał 135 recenzji prac magisterskich i 51 licencjackich. Brał udział w 24 przewodach doktorskich i 10 kolokwium habilitacyjnych. Ekspert Światowego Synodu Biskupów 2001.

Ks. Józef Majka biogram zob. s. 185.

Ks. Piotr Nitecki – ur. 1949 w Warszawie jako syn Jerzego i Cecylii z d. Kieyndyn. W 1976 na PWT w Poznaniu otrzymał tytuł mgr. teologii, a w następnym roku analogiczny tytuł na Wydziale Teologicznym KUL, prezentując pracę *Dar życia wiecznego według nowego Ordo Exequiarum*. W 1980 na Wydziale Teologicznym ATK w Warszawie uzyskał doktorat z teologii na podstawie pracy *Miejsce i rola ks. Eugeniusza Dąbrowskiego w dziele odnowy biblijnej Kościoła w Polsce*. W 1989 otrzymał na Wydziale Nauk Społecznych KUL tytuł dr. hab. n. hum. w zakresie katolickiej nauki społecznej na podstawie pracy *Kościół wobec przemian społecznych w Polsce w latach 1980–1989*. W 1976 podjął pracę zawodową w redakcji czasopisma „Chrześcijanin w Świecie”, pełniąc kolejno funkcje: red. (1976–1978), czł. Kolegium Redakcyjnego (1978–1996), sekretarza redakcji (1978–1981), zastępcy red. nac. (1981–1992) i red. nac. (1992–1996). Był czł. zespołów redakcyjnych pism: „Ład” (1981–1984, 1987–1995), „Tygodnik Rolników Solidarność” (1989–1990), „Znaki Czasu” (1990–1991), „Nowe Życie” (1992, od 1993 red. nac.), „Nasze Słowo” (od 1994). W l. 1990–1992 prowadził wykłady z teologii ewangelizacji na Wydziale Teologicznym ATK w Warszawie oraz w l. 1990–1995 wykłady ze wstępu do teologii na Archidiecezjalnym Studium Życia Rodzinnego przy PWT w Warszawie. W 1991 został mianowany docentem na PFT we Wrocławiu, obejmując Katedrę Katolickiej Nauki Społecznej. Po rocznym przygotowaniu przyjął w 1996 święcenia kapłańskie. W tym roku otrzymał stanowisko prof. uczelnianego PWT we Wrocławiu i objął również funkcję wikariusza w parafii Bożego Ciała we Wrocławiu. Następnie został proboszczem parafii św. Stefana we Wrocławiu, od 2003 proboszcz parafii Najświętszego Imienia Jezus we Wrocławiu. W 1999 otrzymał tytuł prof. n. hum. Dotychczas wypromował 2 doktorów oraz 14 magistrów. Był recenzentem 11 doktoratów na różnych uczelniach oraz 73 prac magisterskich. Wykłada katolicką naukę społeczną i metodologię. Prowadził także wykłady z teologii na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii UWr.

Prawo kanoniczne

Ks. Edward Górecki – ur. 1930 w Stonawie na Zaozlu, w rodzinie górniczej Jana i Zofii z d. Ryba. Mając 14 lat pracował w kopalni. W l. 1945–1947 uczył się w Orłowej, a następnie w cieszyńskim Liceum im. A. Osuchowskiego, uzyskując w 1949 maturę. Studia teologiczne rozpoczął w Ołomuńcu, a po rozwiązaniu tej uczelni pracował w przedsiębiorstwie budowlanym. W l. 1959–1963 kontynuował studia w Seminarium Duchownym we Wrocławiu, przyjmując tam 23 czerwca 1963 święcenia kapłańskie. W l. 1963–1967 odbył studia specjalistyczne na KUL, wiążąc je doktoratem z prawa kanonicznego. Powróciwszy do Wrocławia, pełnił funkcję obrońcy węzła małżeńskiego i był zaangażowany w duszpasterstwie akademickim. W 1969 został wicekanclerzem kurii i dyrektorem Wydziału Finansowo-Gospodarczego. Na PWT był wykładowcą prawa wyznaniowego (od 1971), adiunktem (1972–1979), zastępcą prof. (1979–1990) i doc. W 1990 odbył jako pierwsze kolokwium habilitacyjne na PWT we Wrocławiu. Ponadto prowadził wykłady w Seminarium Duchownym w Nysie (1990–1991) i na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Ołomuńcu. Jest współzałożycielem Stowarzyszenia Kanonistów Polskich i czł. zwyczaj. Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo oraz Societá del Dritto delle Chiese Orientali. W 1984 został kapłanem parafialnym. W 1999 otrzymał tytuł prof. n. hum., a w 2001 stanowisko prof. zw. PWT we Wrocławiu.

Teologia pastoralna

Bp Andrzej Wronka – ur. 1897 w Biskupicach Zabarycznych, zm. 1974 we Wrocławiu. Syn Józefa i Marii z d. Potera. W gimnazjum w Kępnie w 1918 uzyskał maturę. W l. 1919–1923 odbył studia teologiczne w Poznaniu. Po otrzymaniu święceń kapłańskich 26 maja 1923 pracował jako wikariusz w parafii Trójcy Świętej w Bydgoszczy, następnie w Gniewkowie i Inowrocławiu, pełniąc równocześnie funkcję prokuratora Seminarium Duchownego w Poznaniu oraz wykładowcy liturgiki i lektora języka greckiego i hebrajskiego. W l. 1924–1927 studiował na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego, zdobywając stopień dr. filozofii na podstawie pracy *Jahwe jako nomen ineffabile*. W 1928 został wykładowcą wstępu do Pisma Św., liturgiki, patrystyki i języków biblijnych w Seminarium Duchownym w Gnieźnie. W 1938 wyjechał do Rzymu, gdzie objął rektorat Papieskiego Kolegium Polskiego. Lata wojny spędził w Gnieźnie, najpierw jako administrator parafii Wniebowzięcia NMP, a od

Ks. Wiesław Wenz – ur. 1957 w Tarnowie, w wielodzietnej rodzinie Stanisława i Emilii z d. Golec. Maturę uzyskał w 1976 w IV LO w Tarnowie-Mościcach. Po wstąpieniu do Księży Misjonarzy odbył studia filozoficzno-teologiczne w Instytucie Teologicznym Księży Misjonarzy w Krakowie, przyjmując 24 kwietnia 1982 święcenia kapłańskie. Pełnił obowiązki wikariusza w Iłowej (1982–1986), katechety w parafii św. Anny we Wrocławiu-Oporowie (1986–1990), rezydenta, a następnie proboszcza w Żmigrodzie (1990–1997). Studia specjalistyczne na PWT we Wrocławiu ukończył doktoratem w 1998 na podstawie pracy *Prawno-teologiczne elementy charyzmatu Zgromadzenia Misji Wincentyńskiej do powstania pierwszych „Reguł Wspólnych” (1617–1655)*. Od 1986 jest pracownikiem wrocławskiego Metropolitalnego Sądu Duchownego, gdzie pełni funkcję obrońcy węzła małżeńskiego i notariusza. W 1998 został inkardynowany do Archidiecezji Wrocławskiej. Na PWT we Wrocławiu wykłada prawo kanoniczne i wyznaniowe. W 2001 odbył kolokwium habilitacyjne, przedstawiając rozprawę *Struktura władzy w ujęciu św. Wincentego à Paulo a jej współczesny model w Zgromadzeniu Misji*. Rada Wydziału PWT podjęła w tym dniu uchwałę o nadaniu mu stopnia dr. hab. n. teolog. w zakresie teologii Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. Od 2001 jest prorektorem PWT we Wrocławiu ds. naukowo-dydaktycznych. Jest czł. Stowarzyszenia Kanonistów Polskich oraz Archidiecezjalnym Referentem ds. Życia Konsekrowanego w Archidiecezji Wrocławskiej.

1941 pracował w banku. W lutym 1945 został administratorem parafii Świętej Trójcy w Gnieźnie, a w sierpniu otrzymał nominację na administratora apostołskiego diecezji chełmińskiej i gdańskiej. W l. 1946–1951 zarządzał diecezją gdańską. Po przymusowym opuszczeniu Gdańska zamieszkał w Toruniu, będąc kapłanem siostr zmarłych wstanków. W 1952 został protonotariuszem apostołskim. W 1956 objął rektorat kościoła Serca Jezusowego w Poznaniu, a w roku następnym otrzymał nominację na biskupa tytularnego watarbeńskiego, z przeznaczeniem do pomocy rządzącej archidiecezji wrocławskiej. Sakrę biskupią otrzymał 29 grudnia 1957 na Jasnej Górze. W 1958 został wikariuszem generalnym archidiecezji wrocławskiej i przejął wykłady z liturgiki w Seminarium Duchownym we Wrocławiu. Był ojcem Soboru Watykańskiego II, uczestnicząc w 1. i 4. sesji soborowej. Brał czynny udział w pracach Komisji EP ds. Liturgii, będąc pionierem odrodzenia liturgicznego w Polsce.

Zakończenie

Powyższa prezentacja wrocławskich teologów w okresie powojennym we Wrocławiu jest z natury rzeczy bardzo pobieżna i fragmentaryczna. Nie oddaje ona z pewnością wszystkich ważnych rysów wrocławskiego środowiska teologicznego w omawianym okresie. Osiągnięcia teologiczne tego środowiska nie mogą naturalnie konkurować z osiągnięciami środowiska lubelskiego czy warszawskiego. Należy jednakże stwierdzić, że śro-

dowisko to, mimo swego położenia geograficznego i wyjątkowo trudnej, powojennej sytuacji personalnej, zdołało nawiązać partnerską współpracę z innymi ośrodkami teologicznymi w kraju, a nawet za granicą. Można je w tej chwili usytuować na czwartym miejscu w Polsce (po Lublinie, Warszawie i Krakowie). Należy wyrazić nadzieję, że nadchodzący czas będzie sprzyjał dalszemu rozwojowi tego środowiska.

Ks. Józef Pater

Rektorzy

Ks. Józef Marcinowski – ur. 1897 w Perechodach na Wileńszczyźnie, zm. 1980 we Wrocławiu. Studia teologiczne odbył na USB. Po przyjęciu święceń kapłańskich 6 czerwca 1925 w Wilnie, wyjechał na dalsze studia do Rzymu, gdzie ukończył Instytut Orientalny. Wróciwszy do Wilna, pracował na uniwersytecie, w Seminarium Duchownym i w kurii. W 1946 przybył do Wrocławia, gdzie otrzymał zadanie zorganizowania Seminarium Duchownego i był jego rektorem do 1953. W l. 1953–1956 był proboszczem w Niemczech, a następnie został mianowany przez bp. B. Kominka wikariuszem generalnym, którą to funkcję sprawował aż do śmierci. W 1972 został prepozytem kapituły katedralnej. Swoją bogatą księgozbiór zapisał wrocławskiemu Seminarium Duchownemu.

Ks. Aleksander Zienkiewicz – ur. 1910 w Lembówce na Wileńszczyźnie, w wielodzietnej rodzinie organisty Kazimierza i Jadwigi, zm. 1996 we Wrocławiu. Szkołę powszechną ukończył w Dunilowiczach, a nauki gimnazjalne pobierał w Gimnazjum Biskupim w Pińsku, uzyskując eksternistycznie maturę w 1932. Studia filozoficzno-teologiczne ukończył w Seminarium Duchownym w Pińsku, gdzie 3 kwietnia 1938 przyjął święcenia kapłańskie z rąk bp. K. Bukraby. Pełnił obowiązki kapłana ordynariusza, asystenta Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, prefekta gimnazjalnego, rektora kościoła

farnego w Nowogródku, kapłana nazaretanek i dziekana nowogródzkiego. Od 1943 musiał ukrywać się przed gestapo. Po wojnie w 1946 był katechetą w Sycowie, a w 1947 we Wrocławiu. Równocześnie studiował pedagogikę na UW. W 1951 został prefektem w Sem. Duch. we Wrocławiu, następnie rektorem Małego Sem. Duch. w Żaganiu, wicerektorem, a w 1954 rektorem WSD we Wrocławiu. W 1958 objął rektorat Katolickiego Instytutu Naukowego we Wrocławiu i poświęcił się duszpasterstwu akademickiemu. W Seminarium Duchownym prowadził zajęcia z katechetyki i języka polskiego. Był cenzorem wydawnictw kościelnych, egzaminatorem prosynodalnym, członkiem Rady Kapłańskiej i Komisji ds. Środków Masowego Przekazu. W 1959 został szambelanem papieskim, a w 1972 wszedł do grona kapituły katedralnej. Należał do najwybitniejszych wychowawców młodej inteligencji dolnośląskiej jako słynny „Wujek”.

Bp Paweł Latusek – ur. 1910 w Tychach, zm. 1973 we Wrocławiu. Syn kolejarza Pawła i Franciszki z d. Goj. Maturę uzyskał w 1930 w gimnazjum w Pszczynie. Studia teologiczne odbył w Seminarium Duchownym w Krakowie, przyjmując 29 czerwca 1935 święcenia kapłańskie w Katowicach. Pracował jako wikariusz w parafii św. Barbary w Chorzowie. W 1937 uzyskał doktorat

ks. Józef Marciniowski

ks. Aleksander Zienkiewicz

bp Paweł Latusek

ks. Józef Majka

z teologii na UJ w Krakowie na podstawie pracy *Problem cierpienia u św. Augustyna*. W l. 1938–1939 przebywał na studiach w École des Missionnaires du Travail w Lille. Po powrocie do kraju był sekretarzem ordynariusza katowickiego, a po jego wysiedleniu stałym łącznikiem między nim a diecezją. W l. 1945–1950 pracował nad organizacją życia religijnego Opolszczyzny, będąc najpierw kanclerzem, a następnie wikariuszem generalnym; 1950–1955 studiował na KUL, zdobywając doktorat z prawa kanonicznego i absolutorium z filozofii chrześcijańskiej. W 1957 przybył do Wrocławia, gdzie objął referat duszpasterski i został wykładowcą teologii pastoralnej. W l. 1958–1970 był rektorem Seminarium Duchownego we Wrocławiu, poświęcając się wychowaniu kleru. W 1959 otrzymał godność prałata papieskiego, a w 1961 został mianowany biskupem tytularnym Aninety, z przeznaczeniem do pracy w diecezji wrocławskiej. Był członkiem Komisji EP ds. Powołań i protektorem liturgicznej służby ołtarza. Uczestniczył w Soborze Watykańskim II.

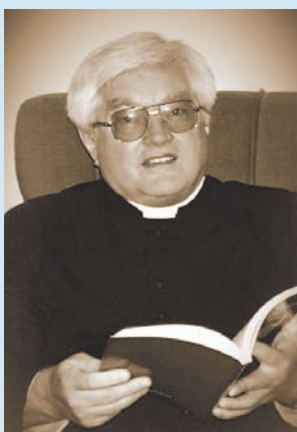
Ks. Józef Majka – ur. 1918 w Suchorzowie, pow. Tarnobrzeg, zm. 1993 we Wrocławiu. Syn Wojciecha i Wiktorii z d. Fidalskiej. Maturę uzyskał w 1937 w II Gimnazjum im. hetmana Jana Tarnowskiego w Tarnowie, gdzie też ukończył Seminarium Duchowne i 8 sierpnia 1942 przyjął święcenia kapłańskie. Pełnił obowiązki wikariusza w Bieczu (1942–1945), Nowojowie (1945) i w Nowym Sączu (1945–1946). W 1946 objął kierownictwo Krajowej Centrali „Caritas” w Warszawie i podjął studia w Akademii Nauk Politycznych, a następnie na KUL, zdobywając w 1952 doktorat z filozofii chrześcijańskiej. Prowadził zajęcia dydaktyczne na KUL i w Seminarium Duchownym w Tarnowie i Lublinie. Był członkiem różnych towarzystw naukowych i komisji EP oraz długoletnim konsultorem Rzymskiego Sekretariatu dla Niewierzących. Brał czynny udział w wielu sympozjach i zjazdach naukowych. Współpracował z licznymi redakcjami czasopism krajowych i zagranicznych. W l. 1968–1980 był wykładowcą w PAT w Krakowie. W 1970 przybył do Wrocławia i objął stanowisko dziekana PWT i rektora Seminarium Duchownego. Był głównym organizatorem Wrocławskich Dni Duszpasterskich i różnych okazyjnych sympozjów. Wykazał wielką aktywność w pracy formacyjno-wychowawczej. W 1971 wszedł do grona kapituły katedralnej, w 1983 został prałatem papieskim, a w 1990 otrzymał godność protonotariusza apostolskiego. W 1971 uzyskał tytuł prof. nadzw., a w 1985 – prof. zw. Był laureatem wielu nagród

i wyróżnień. Wypromował 12 doktorów (3 na PWT we Wrocławiu) oraz 57 magistrów i licencjuszy na KUL i 85 we Wrocławiu. Oprócz pozycji książkowych z zakresu społecznej nauki Kościoła i socjologii religii pisał liczne artykuły o charakterze popularyzatorskim.

Ks. Ignacy Dec – ur. 1944 w Hucisku jako syn Wojciecha i Anieli z d. Siuzdak. W Leżajsku ukończył liceum ogólnokształcące, uzyskując w 1962 maturę. Studia w Seminarium Duchownym we Wrocławiu przerwała służba wojskowa (1963–1965). Święcenia kapłańskie przyjął 21 czerwca 1969 z rąk abp. B. Kominka. Przez rok był wikariuszem we Wrocławiu-Psim Polu. W l. 1970–1976 odbył studia specjalistyczne na KUL, wieńcząc je stopniem dr. filozofii chrześcijańskiej. W 1971 uzyskał licencjat z teologii na PWT we Wrocławiu. W l. 1976–1979 pracował jako wikariusz w parafii Św. Rodziny we Wrocławiu, prowadząc równocześnie jako adiunkt wykłady z antropologii i historii filozofii. W l. 1979–1980 przebywał jako stypendysta w Louvain-la-Neuve i w Paderborn. Od 1980 kontynuował zajęcia dydaktyczne we Wrocławiu. W 1982 rozpoczął pracę w Seminarium Duchownym jako prefekt (1982–1984), wicektor (1984–1988) i rektor (1988–1995). Głosił liczne wykłady w Tygodniku Kultury Chrześcijańskiej, brał czynny udział we Wrocławskich Dniach Duszpasterskich, zorganizował i przewodniczył sympozjom zwanym Forum Młodych. Brał udział w zagranicznych sympozjach naukowych: Wiedeń (1981, 1983), Moguncja (1985, 1990), Orchard Lake (1992), Paderborn (1985) oraz w Krajowych Kongresach Teologów Polskich i w sympozjach filozoficznych, organizowanych na KUL i w Krakowie. Wygłasza wykłady na posiedzeniach Polskiego Towarzystwa Teologicznego we Wrocławiu. W 1991 odbył kolokwium habilitacyjne na KUL. W 1992 objął funkcję rektora PWT we Wrocławiu. Aktualnie jest kier. Katedry Antropologii Filozoficznej i Etyki, p.o. kier. Katedry Filozofii Systematycznej oraz kier. Zakładu Filozofii. Do 1998 wypromował 81 magistrów i 3 doktorów. Był recenzentem w 2 przewodach habilitacyjnych i w 9 doktorskich. Za swoją wszechstronną działalność otrzymał w 1988 godność kapelana Ojca Świętego, w 1992 wszedł do grona wrocławskiej kapituły katedralnej, a w 2004 został wyniesiony do godności biskupa ordynariusza świdnickiego. W 1999 otrzymał tytuł prof. n. hum., a w 2001 stanowisko prof. zw. PWT we Wrocławiu.

ks. Ignacy Dec

ks. Marian Biskup

ks. Józef Pater

Ks. Marian Biskup – ur. 1948 w Bodzentynie, syn Józefa i Marii z d. Duda. Tam ukończył szkołę podstawową i średnią, uzyskując w 1965 maturę. Studia teologiczne odbył w Seminarium Duchownym we Wrocławiu, przyjmując tam 29 maja 1971 święcenia kapłańskie. Był wikariuszem i katechetą w Szczawnie-Zdroju (1971–1975) i w parafii katedralnej (1975–1979). Następnie odbył studia specjalistyczne z etyki w ATK. W 1981 rozpoczął pracę w Seminarium Duchownym we Wrocławiu jako prefekt, a w 1990 objął prowadzenie *Annus Propedeuticus* w Henrykowie. Jako asystent prowadził ćwiczenia z homiletyki. W 1983 został diecezjalnym ojcem duchownym, w 1984 zastępcą duszpasterza środowisk twórczych, w 1987 diecezjalnym duszpasterzem nauczycieli i wychowawców. W 1993 został kanonikiem honorowym wrocławskiej kapituły katedralnej. Korzystał ze stypendiów naukowych w Londynie (1980) i Paryżu (1981). Służył pomocą duszpasterską w Londynie i Leeds oraz prowadził rekolekcje w Polskich Misjach Katolickich w Lubece, Bremie, Dortmundzie i Hanau. Dziesięciokrotnie przewodniczył pieszym pielgrzymkom alumnów wrocławskich na Jasną Górę. W l. 1994–1995 był wicerektorem Seminarium Duchownego we Wrocławiu. W 1994 uzyskał doktorat z teologii na podstawie pracy *Relacja teologii moralnej do teologii prawa kościelnego*. Od 1995 jest adiunktem przy Katedrze Teologii Moralnej. Od września 1995 pełni obowiązki rektora Seminarium Duchownego we Wrocławiu, a od 1996 jest archidiecezjalnym asystentem Akcji Katolickiej.

Ks. Józef Pater – ur. 1944 w miejscowości Rumno, w wielodzietnej rodzinie Michała i Zofii z Paterów. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w Seminarium Duchownym we Wrocławiu, przyjmując 21 czerwca 1969

święcenia kapłańskie. Pełnił obowiązki wikariusza i katechety w parafii św. Piotra i Pawła w Świebodzicach (1969–1972) i w parafii św. Rodziny we Wrocławiu (1972–1974). Na PWT we Wrocławiu w 1973 uzyskał licencjat, a w 1976 doktorat z teologii na podstawie pracy *Nauka Abrahama Bzowskiego o prymacie papieża*. W 1974 został asystentem w Muzeum Archidiecezjalnym we Wrocławiu, a w 1976 – adiunktem na PWT, mając tam wykłady zlecone, a od 1983 – wykłady z historii Kościoła w Polsce. W 1976 odbył podróż naukową do Francji, a w 1981 przebywał na rocznym stypendium naukowym w Paderborn. Od 1978 pełni obowiązki sędziego pro-synodalnego. W 1984 został wicedyrektorem Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitułnej we Wrocławiu. W 1982 został czł. kurialnej Komisji ds. Sztuki Sakralnej, w 1987 – przedstawicielem kurialnym w Obywatelskiej Radzie Rewaloryzacji i Odbudowy Starego Miasta we Wrocławiu, w 1989 – czł. Komisji EP ds. Sztuki Sakralnej. W 1990 otrzymał godność kapelana papieskiego, a w 1995 został kanonikiem gremialnym wrocławskiej kapituły katedralnej. Należy do Towarzystwa Miłośników Historii we Wrocławiu i Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Bierze udział w corocznych obradach dyrektorów archiwów i muzeów kościelnych w Niemczech. Od 1991 pełni obowiązki duszpasterza przewodników turystycznych we Wrocławiu. W 1998 odbył kolokwium habilitacyjne na podstawie dorobku naukowego i przedstawionej rozprawy *Wrocławska Kapituła Katedralna w XVIII wieku*. W 1999 otrzymał stanowisko prof. uczelnianego PWT we Wrocławiu. W l. 2001–2004 pełnił obowiązki prorektora, a w 2004 został rektorem PWT we Wrocławiu.

Rządcy diecezji

Ks. Karol Milik – ur. 1892 w Renardowicach k. Bielska, zm. 1976. Syn pracownika kolei Józefa i Marii z Borgielów. Po ukończeniu szkoły elementarnej w Dziedzicach został wysłany w 1903 do polskiego gimnazjum w Cieszynie, gdzie w 1911 uzyskał świadectwo dojrzałości. Studia teologiczne ukończył w Seminarium Duchownym w Widnawie i 26 lipca 1915 przyjął święcenia kapłańskie. Był wikariuszem w Skoczowie i w Bielsku. W 1917 został zmobilizowany do armii austro-węgierskiej jako kapelan wojskowy. W 1923 otrzymał nominację na proboszcza wojskowej parafii w Królewskiej Hucie (Chorzowie), gdzie pełnił również obowiązki katechety. W l. 1926–1928 studiował na UJ i w 1928 uzyskał stopień dr. z prawa kanonicznego. W 1933 przeniósł się do Poznania, by objąć stanowisko dyrektora Towarzystwa Czytelni Ludowych. Tam założył i redagował miesięcznik „Ruch Społeczno-Oświatowy”, w którym wskazywał na poważne zagrożenie Polski ze strony Niemiec. Po wybuchu II wojny światowej, poszukiwany przez gestapo, okupację spędził w Warszawie, gdzie kierował pracą konspiracyjną Czytelni Ludowych. Po upadku powstania warszawskiego został schwytany przez Niemców, ale udało mu się szczęśliwie zbiec z transportu. Wiosną 1945 wrócił do Poznania i przez jakiś czas pełnił obowiązki rektora kościoła św. Jana Kantego. Po zakończeniu II wojny światowej prymas Polski kard. A. Hlond mianował 15 sierpnia 1945 administratorów apostolskich dla nowo utworzonych jednostek kościelnych, a wśród nich Milika dla dolnośląskiej części dawnej archidiecezji wrocławskiej. Była to nominacja szczególnie zobowiązująca, gdyż we Wrocławiu, zniszczonym w 80%, katedra, kościoły, kuria biskupia, seminarium duchowne oraz inne instytucje leżały w gruzach. Do Wrocławia przyjechał 30 sierpnia 1945 i już dwa dni później wraz z ks. B. Kominkiem, administratorem apostolskim w Opolu, wspólnie przedłożyli zebranej kapitule katedralnej akty nominacyjne, by z rąk jej wikariusza, ks. F. Piontka, przejąć jurysdykcję na terenie przydzielonych im administratur. Następnie obaj administratorzy udali się na Ostrów Tumski, gdzie Milik ukląkł na gruzach katedry, składając przysięgę, że świątynię odbuduje i przywróci jej dawne piękno. W liście pasterskim z 1 września 1945 użył słów zachęty, a nawet swego rodzaju nakazu podjęcia ogromnej, zbożnej pracy, która miałaby wydać stokrotne owoce na chwałę Boga i Ojczyzny. Już pierwszego dnia urzędowania ks. Milik rozpoczął prace związane z organizowaniem urzędów kurialnych i reaktywowaniem parafii oraz odbudowy obiektów sakralnych. Budził wśród wiernych nadzieję i w jasnych barwach kreślił wizję przyszłości. Największym problemem była obsada parafii. Na 800 tys. katolików miał do dyspozycji tylko 45 polskich kapłanów. Na pozostałych jeszcze 700 kapłanów niemieckich nie mógł liczyć, gdyż w każdej chwili czekało ich przesiedlenie, a ponadto nie mogli oni długo pogodzić się ze stanem faktycznym i w znacznym stopniu utrudniali pracę duszpasterską. W czerwcu 1946 utworzony został Sąd Biskupi. Do końca 1948 zorganizowano pozostałe referaty, komisje i instytucje oraz utworzono WSD, Archiwum Archidiecezjalne, Muzeum Archidiecezjalne,

Bibliotekę Kapitułną, dźwigniętą z ruin katedrę, którą poświęcono w 1951. Rozwijający się od dłuższego czasu konflikt pomiędzy władzami państwowymi a Kościołem sprawił, że 21 stycznia 1951 usunięto z ziem zachodnich i północnych administratorów apostolskich, łącznie z ich wikariuszami generalnymi, a na ich miejsce wprowadzono desygnowanych przez rząd wikariuszy kapitułnych. Usunięcie z Wrocławia było dla Milika bolesnym ciosem, gdyż nie pozwolono mu nawet pozostać na terenie dolnośląskiej administracji. Opuścił zatem Wrocław i udał się do klasztoru w Rywałdzie Królewskim, a następnie osiadł u sióstr Sacre Coeur w Pobiedziskach. W 1957 przybył do Gorzowa Wielkopolskiego, gdzie pełnił funkcję konsultora ordynariatu gorzowskiego, zasiadał w Trybunale Prymasowski w Warszawie oraz pracował w Komisji EP. W 1963 papież Jan XXIII odznaczył go godnością protonotariusza apostolskiego. W 1975 obchodził uroczyste w katedrze wrocławskiej jubileusz 60-lecia swego kapłaństwa. Do końca życia pozostał już w Gorzowie. W testamentie prosił, aby szczątki jego pochowano wśród ludu Bożego ziem zachodnich. Życzeniu jego stało się zadość. Szczątki jego pochowano w południowej krypcie wrocławskiej katedry.

Ks. Kazimierz Lagosz – ur. 1888 w Krośnie w diecezji przemyskiej, zm. 1961. Syn Józefa i Rozalii z d. Słęzak. Gimnazjum ukończył w Jasle, a teologię studiował na UJK we Lwowie. Na kapłana został wyświęcony 2 lipca 1911. Pracował jako wikariusz w parafiach Monasterzyska, Jagielnica i Trembowla. W czasie I wojny światowej pełnił funkcję sekretarza generalnego w działającym od 1915 w Wiedniu Centralnym Komitecie Opieki nad Ludnością Ewakuowaną z Galicji. Po wojnie był wikariuszem katedry lwowskiej, później prefektem gimnazjalnym w Horodence, Kałuszu i Złoczowie. Aktywnie udzielał się w Towarzystwie Szkoły Ludowej, budował kościoły dla polskiej ludności katolickiej. Z chwilą wkroczenia wojsk sowieckich wyjechał do diecezji krakowskiej, gdzie z polecenia abp. A. Sapięhy od 1940 obsługiwał parafię Wróblowice, a od 1942 Kobierzyn. W 1945 przybył do Wrocławia z pierwszą ekipą pionierów, by przejąć kościoły katolickie dla Polaków. Został proboszczem parafii św. Bonifacego, później dziekanem i archiprezbiterem. Do 1949 był również przedstawicielem Kościoła katolickiego w Zarządzie Miejskim. Główną jego troską była w tym czasie odbudowa kościoła św. Stanisława i Doroty, którym administrował do stycznia 1947, oraz katedry, a także kierowanie pracami remontowo-budowlanymi na Ostrowie Tumskim. Od 14 października 1949 do 18 lutego 1950 był więziony pod zarzutem niezgłoszenia majątku poniemieckiego do Urzędu Likwidacyjnego. Zdaniem wielu osób wyszedł z więzienia odmiennie i wiele wskazuje na to, że tam przygotowywano go do objęcia władzy w diecezji. W 1951 władze państwowe wniosły tzw. stan tymczasowości na ziemiach zachodnich i północnych, usuwając 5 administratorów apostolskich z tych terenów. Na ich miejsce wprowadzono wikariuszy kapitułnych, wybranych przez kapituły katedralne lub przez konsultorów diecezjalnych. We Wrocławiu spośród 12 członków dawnej kapituły tylko jeden, ks. kanonik F. Niedźbała, przebywał na teryto-

ks. Karol Milik

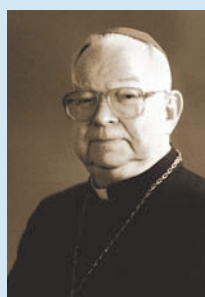
ks. Kazimierz Lagosz

ks. Bolesław Kominek

bp Wincenty Urban

kard. Henryk Gulbinowicz

abp Marian Gołębiowski

rium Polski i w istocie sam jeden dokonał wyboru wikariusza kapitulnego w osobie Lagosza. Działo się to w czasie największego nasilenia ataków na Kościół katolicki. W tej sytuacji prymas Polski abp S. Wyszyński, chcąc uniknąć schizmy, usankcjonował ów wybór i mianował Lagosza swoim wikariuszem generalnym dla ordynariatu wrocławskiego, a w 1952 nadał mu prawa i obowiązki biskupa rezydenckiego (z wyjątkiem tych, które wymagają sakry biskupiej). Ponadto wskrzesił kapitułę katedralną we Wrocławiu, a jej prepozytem został ks. infułat Lagosz. Jego wielkim dziełem było zakończenie rozpoczętej jeszcze za ks. K. Milika odbudowy katedry. Lagosz dążył także do wskrzeszenia przywileju dotyczącego wyboru biskupa przez kapitułę oraz do zwołania synodu diecezjalnego – spotkał się z odmową najwyższych władz kościelnych w Polsce. Sytuacja po październiku 1956 doprowadziła na ziemiach zachodnich do nowych rozwiązań w zakresie stosunków między państwem i Kościołem. W 1956 Lagosz został zwolniony z urzędu wikariusza kapitulnego, a rządy na stolicy biskupiej objął bp B. Kominek. Wówczas Lagosz wyjechał do Warszawy, gdzie jako emeryt mieszkał aż do śmierci.

Kard. Bolesław Kominek – ur. 1903 w Radlinie. Pochodził z rodziny Franciszka i Katarzyny z d. Kozielskiej. Maturę uzyskał w 1923 w gimnazjum w Rybniku. Po ukończeniu studiów teologicznych na UJ przyjął 11 września 1927 święcenia kapłańskie w Katowicach. W l. 1927–1930 studiował w Instytucie Katolickim w Paryżu, zdobywając licencjat nauk społecznych i doktorat z filozofii na podstawie pracy *La philosophie de R. Eucken a la lumiere du Thomisme*. Wróciwszy na Śląsk, pracował jako wikariusz w Katowicach, a następnie został sekretarzem Akcji Katolickiej oraz referentem Wydziału Duszpasterskiego Kurii w Katowicach. Po wojnie pracował w katowickiej kurii i 15 sierpnia 1945 został administratorem apostolskim Śląska Opolskiego. W 1951 otrzymał nominację na biskupa we Wrocławiu. Sakrę biskupią otrzymał 10 października 1954 w kaplicy prywatnej ordynariusza przemyskiego. W l. 1951–1953 przebywał najpierw w klasztorze benedyktyńskim w Lubinie, następnie objął kierownictwo Wydziału Duszpasterskiego Kurii w Krakowie, mając też zlecone wykłady z socjologii na Wydziale Teologii UJ. 16 grudnia 1956 odbył uroczysty ingres do katedry wrocławskiej. W latach następnych rozwinął szeroko działalność duszpasterską, kładąc nacisk na właściwy podział parafii, odbudowę zniszczonych kościołów, rozwój kultu maryjnego i wychowanie kleru. Ważką rolę odegrał w jubileuszu 1000-lecia chrześcijaństwa w Polsce. Miał ogromny wkład w dzieło zjednoczenia ziem zachodnich z macierzą. Walnie przyczynił się do ostatecznego uregulowania administracji kościelnej na ziemiach zachodnich i północnych. Był głównym redaktorem głośnego listu o wzajemnym przebaczeniu do biskupów niemieckich. W 1972 został metropolitą wrocławskim, a w 1973 otrzymał kardynalat. W l. 1960–1962 był członkiem Komisji ds. Apostolatu Osób Świeckich. Przez wiele lat pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Duszpasterstwa Ogólnego EP. Był członkiem papieskiej Komisji „Justitia et Pax” i Sekretariatu ds. Niewierzących. Odegrał wybitną rolę w pracach Soboru Watykańskiego II. Brał czynny udział w Synodzie Biskupów Europy.

Bp Wincenty Urban – ur. 1911 w Grodzisku Dolnym k. Przeworska. Syn Antoniego i Marii z d. Ziembka. Nauki gimnazjalne pobierał w Leżajsku, studia teologiczne odbył na Wydziale Teologicznym UJK. Po otrzymaniu święceń kapłańskich w 1936, pracował jako wikariusz i katecheta kolejno w Sokolnikach, Białce Szlacheckiej i Kamionce Strumiłowej, a w l. 1940–1945 był proboszczem w Białce Szlacheckiej. W 1946 przybył do Wrocławia i został dyrektorem Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej. W 1947 doktoryzował się na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie pracy *Konwersja Melecjusza Smotrzyckiego polemisty i dyzunickiego arcybiskupa płockiego w latach 1620–1627*, a w 1953 odbył kolokwium habilitacyjne na Wydziale Teologicznym UJ. Od 1947 był wykładowcą historii Kościoła, patrologii i historii sztuki w Sem. Duch. we Wrocławiu, a póź-

niej także na PWT. W l. 1949–1961 dojeżdżał z wykładami do Sem. Duch. w Nysie. W l. 1971–1973 prowadził w ATK wykłady zlecone z historii teologii katolickiej w Polsce, a w l. 1973–1974 miał zajęcia z historii Kościoła na Ziemiach Odzyskanych. W 1971 w warszawskiej uczelni sfinalizowano jego habilitację, w 1973 otrzymał tytuł prof. nadzw., a w 1979 – prof. zw. Był twórcą wrocławskiej szkoły historyków Kościoła. W l. 1947–1983 prowadził wykłady z zakresu dogmatyki, liturgiki, historii Kościoła, Pisma Św., ślubów zakonnych dla postulantek, nowicjuszek i juniorystek w domu formacyjnym elżbietanek we Wrocławiu. Był promotorem 4 prac doktorskich, 18 licencjackich i 56 magisterskich. W 1952 wszedł do grona kapituły katedralnej, w 1959 został papieskim prałatem domowym, a w 1959 otrzymał nominację na biskupa tytularnego Abitine, z przeznaczeniem do pomocy rządcy archidiecezji wrocławskiej. W l. 1974–1976 pełnił obowiązki wikariusza kapitulnego. Pozostawił w spuściznie naukowej ok. 500 pozycji drukowanych.

Kard. Henryk Gulbinowicz – ur. 1928 w Wilnie w rodzinie ziemiańskiej. Dzieciństwo spędził w majątku ojcowskim w Szukiszkach. W 1944 został przyjęty do wileńskiego arcybiskupiego Wyższego Seminarium Duchownego. Formację kapłańską w WSD i studia na Wydziale Teologicznym USB przerwało aresztowanie 20 lutego 1945 profesorów i alumnów, a następnie przymusowy wyjazd do Białegostoku, gdzie w 1945 wznowiło swą działalność wileńskie WSD. Po ukończeniu studiów filozoficzno-teologicznych został wyświęcony na kapłana 18 czerwca 1950 w białostockiej prokatedrze Wniebowzięcia NMP przez abp. R. Jałbrzykowski. Pracował jako wikariusz i prefekt szkół podstawowych w Szudziałowie. W l. 1951–1955 kontynuował studia z zakresu teologii moralnej i etyki na Wydziale Teologicznym KUL, uzyskując w 1953 licencjat, a w 1955 stopień doktorski. W l. 1956–1959 był wikariuszem w parafii prokatedralnej w Białymstoku. Przy kościele św. Rocha zorganizował w tym czasie duszpasterstwo akademickie dla studentów AM. W 1959 objął wykłady z teologii moralnej i etyki w WSD „Hosianum” w Olsztynie. Tam pełnił również obowiązki prefekta (1960–1962), wicerektora (1962–1963) i rektora (1963–1970). W 1963 został obdarzony godnością kanonika honorowego kapituły katedralnej warmińskiej. Pełnił także wiele odpowiedzialnych funkcji w kurii biskupiej w Olsztynie. Papież Paweł VI mianował go w 1970 bp. tytularnym Acci i administratorem apostolskim w Białymstoku. Sakrę biskupią przyjął w białostockiej prokatedrze z rąk kard. S. Wyszyńskiego, prymasa Polski, oraz bp. Józefa Drzazgi, administratora apostolskiego diecezji warmińskiej i bp. Kazimierza Majdańskiego, sufragana wrocławskiego. W Białymstoku zreorganizował sieć parafialną, utworzył pierwszy w Polsce Diecezjalny Ośrodek Kształcenia Sobotowego Księży oraz Ośrodek Duszpastersko-Katechetyczny, zakupił plac pod budowę nowego gmachu WSD. W 1975 został mianowany abp. metropolitą wrocławskim. Rządy w archidiecezji objął kanonicznie 12 stycznia 1976, ingres do archikatedry zaś odbył 2 lutego 1976. Papież Jan Paweł II wyniósł go w 1985 do godności kardynalskiej. Jako abp metropolita wrocławski dwukrotnie gościł we Wrocławiu papieża Jana Pawła II: w 1983 i 1997. Przeprowadził Synod Archidiecezjalny (1985–1991) i Kongres Pracy (1991), dokończył budowę Domu Księży Emerytów we Wrocławiu, erygował w 1989 Caritas Archidiecezji Wrocławskiej, zainicjował wydawanie dolnośląskiego pisma katolickiego „Nowe Życie” oraz powstanie Katolickiego Radia „Rodzina”. W 1981 powołał Arcybiskupi Komitet Charytatywny dla opieki nad internowanymi, więźniami i biednymi, w 1990 zaś Komitet ds. Pomocy Parafianom na terenie b. Związku Radzieckiego. Był gospodarzem i patronem Europejskiego Spotkania Młodych we Wrocławiu (28 grudnia 1989–2 stycznia 1990), współorganizatorem i gospodarzem 46. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego (25 maja–1 czerwca 1997). Był Wielkim Kanclerzem PWT we Wrocławiu (1976–2004) i prof. teologii moralnej. Przyczynił się znacznie do rozbudowy struktury PWT, zorgani-

zował zaplecze gospodarczo-mieszkalne dla Seminarium i PWT, zorganizował *Annus Propedeuticus* w Henrykowie. Był członkiem watykańskich Kongregacji ds. Kościołów Wschodnich, ds. Ewangelizacji Narodów i ds. Duchowieństwa, członkiem Rady Głównej EP (do 1996), członkiem Komisji EP ds. Duszpasterstwa Ogólnego, ds. Duchowieństwa, ds. Duszpasterstwa Emigracyjnego oraz przewodniczącym Komisji EP ds. Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Jest laureatem tytułu *Civitate Wratislaviensi Donatus* (17 maja 1996), laureatem Nagrody Kolegium Rektorów Wrocławia i Opola za integracyjną działalność na rzecz środowiska naukowego, doktorem h.c. PWT we Wrocławiu, AR we Wrocławiu i PWr. Zapisał się także jako autor ok. 300 artykułów naukowych, listów pasterskich, odezów i homilii. W marcu 2004 przeszedł na zasłużoną emeryturę. Publikacja książkowa: *Patientia et caritas. Listy pasterskie metropolity wrocławskiego Henryka kardynała Gulbinowicza 1976–1995*, Wrocław 1995.

Abp Marian Gołębiewski – ur. 1937 w Trzebuchowie, diecezja wrocławska. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w WSD we Włocławku w l. 1956–1962. Święcenia kapłańskie przyjął 24 czerwca 1962 w katedrze wrocławskiej z rąk bp. A. Pawłowskiego. Pracował jako wikariusz w Ślesinie (1962–1964) i Zduńskiej Woli (1964–1966). W 1966 ustanowiony został na krótko wikariuszem-ekonomem (administratorem) parafii św. Michała Archanioła w Umieniu. W tymże roku podjął studia w zakresie biblistyki na Wydziale Teologicznym KUL, uzyskując w 1968 magisterium z teologii, a następnie stopień licencjata teologii. W 1969 skierowany został na dalsze studia specjalistyczne do Rzymu, które odbył w Papieskim Instytucie Biblijnym (*Biblicum*), gdzie uzyskał w 1971 stopień licencjata, a w 1976 doktorat w zakresie nauk biblijnych. Po powrocie w 1976 do kraju wykładał w WSD we Włocławku egzegzę Nowego Testamentu oraz inne przedmioty biblijne, prowadził lektoryaty języków hebrajskiego, greckiego, łacińskiego i angielskiego. W l. 1981–1982 był prefektem w tymże seminarium, a 1983–1992 jego rektorem. Prowadził także wykłady z Pisma Świętego w WSD Misjonarzy Ducha Świętego w Bydgoszczy oraz zajęcia w Instytucie Pastoralnym i w Instytucie Wyższej Kultury Religijnej we Włocławku. Był sędzią Sądu Biskupiego (1978–1989), członkiem Kolegium Konsultorów i Rady Kapłań-

skiej, a od 1982 egzaminatorem prosynodalnym. Należał do grona kapituły katedralnej we Włocławku. W 1979 podjął zajęcia zlecone z egzegzy Starego Testamentu na Wydziale Teologicznym ATK w Warszawie. W roku akademickim 1992/1993 przebywał na stypendium naukowym w Instytucie Katolickim w Paryżu. W 1994 uzyskał na Wydziale Teologicznym ATK habilitację na podstawie rozprawy *Hymny samopochwalne Jahwe u Deutero-Izajasza (Iz 40–48). Studium literacko-krytyczno-teologiczne*. W 1994 został kierownikiem Katedry Biblistyki Starego Testamentu na tymże wydziale, a w 1995 otrzymał nominację na stanowisko prof. nadzw. Był członkiem Komisji Episkopatu Polskiego ds. Seminariów Duchownych oraz ds. Dialogu z Judaizmem. Należał do Komisji Prosynodalnej ds. Wychowania Katolickiego. Był uczestnikiem licznych krajowych oraz międzynarodowych kongresów i sympozjów biblistycznych, a także dorocznych sympozjów „Kościoł a Żydzi i judaizm”. W l. 1978–1986 należał do kolegium redakcyjnego „Ateneum Kapłańskiego” i dwutygodnika katolickiego diecezji wrocławskiej „Ład Boży”. Wyniesiony 20 lipca 1996 przez papieża Jana Pawła II do godności biskupa ordynariusza koszalińsko-kołobrzeskiego, sakrę biskupią otrzymał 31 sierpnia tego roku z rąk nuncjusza apostolskiego w Polsce, abp. J. Kowalczyka, oraz metropolitów: szczecińsko-kamieńskiego M. Przykuckiego i gnieźnieńskiego H. Muszyńskiego. W ramach Konferencji EP jest członkiem Rady Naukowej i Komisji Nauki Wiary, a w obrębie tej ostatniej przewodniczącym Sekcji Nauk Biblijnych. Powołany został również na członka Papieskiej Rady Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych. Od 1998 prof. nadzw. na Wydziale Teologicznym UAM w Poznaniu, prowadzi nadal wykłady w WSD w Koszalinie. Ojciec Święty Jan Paweł II przyjął 3 kwietnia 2004 rezygnację kard. Henryka Gulbinowicza z obowiązków pasterza Archidiecezji Wrocławskiej i mianował bp. Mariana Gołębiewskiego arcybiskupem metropolitą wrocławskim. Jako 58. w dziejach pasterz biskupstwa wrocławskiego, 24 kwietnia 2004 odbył uroczysty ingres do katedry p.w. św. Jana Chrzciciela, a pięć dni później otrzymał w Rzymie paliusz – znak pełni pasterskiego urzędu. Jako ordynariusz pełni także funkcję Wielkiego Kanclerza PWT we Wrocławiu. Jest autorem wielu publikacji (książki, artykuły, recenzje, sprawozdania, hasła encyklopedyczne), głównie z zakresu biblistyki.

